

॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता — क्रम पाठः

द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः

इष्टिविधानं

ॐ नमः परमात्मने । श्री गुरुभ्यो नमः । हरिः ॐ

आदित्येभ्यो भुवद्वद्भ्यः । भुवद्वद्भ्यश्चरुम् । भुवद्वद्भ्य इति भुवद्वत्—भ्यः । चरुम् निः । निर् वपेत् । वपेद् भूतिकामः । भूतिकाम आदित्याः । भूतिकाम इति भूति—कामः । आदित्या वै । वा एतम् । एतम् भूत्यै । भूत्यै प्रति । प्रति नुदन्ते । नुदन्ते यः । योऽलम् । अलम् भूत्यै । भूत्यै सन्न । सन् भूतिम् । भूतिम् न । न प्राप्नोति । प्राप्नोत्यादित्यान् । प्राप्नोतीति प्र—आप्नोति । आदित्यानेव । एव भुवद्वतः । भुवद्वतः स्वेन । भुवद्वत् इति भुवत्—वतः । स्वेन भागधेयेन । भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग—धेयेन । उप धावति । धावति ते । त एव । एवैनम् । एनम् भूतिम् । भूतिम् गमयन्ति । गमयन्ति भवति । भवत्येव । एवादित्येभ्यः । आदित्येभ्यो धारयद्वद्भ्यः । धारयद्वद्भ्यश्चरुम् । धारयद्वद्भ्य इति धारयद्वत्—भ्यः । चरुम् निः । निर् वपेत् । वपेदपरुद्धः । अपरुद्धो वा । अपरुद्ध इत्यप—रुद्धः । वा ऽपरुद्ध्यमानः । अपरुद्ध्यमानो वा । अपरुद्ध्यमान इत्यप—रुद्ध्यमानः । वा ऽऽदित्याः । आदित्या वै । वा अपरोद्धारः । अपरोद्धार आदित्याः । अपरोद्धार इत्यप—रोद्धारः । आदित्या अवगमयितारः । अवगमयितार आदित्यान् । अवगमयितार इत्यव—गमयितारः । आदित्यानेव । एव धारयद्वतः । धारयद्वतः स्वेन । धारयद्वत् इति धारयत्—वतः । ॥ [१] ॥ स्वेन भागधेयेन । भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग—धेयेन । उप धावति । धावति ते । त एव । एवैनम् । एनव्विशि । विशि दाध्रति । दाध्रत्यनप—रुद्धः । अनपरुद्धो भवति । अनपरुद्ध इत्यनप—रुद्धः । भवत्यदिते । अदितेऽनु । अनु

मन्यस्व । मन्यस्वेति । इत्यपरुद्ध्यमानः । अपरुद्ध्यमानोऽस्य । अपरुद्ध्यमान इत्यप—रुद्ध्य-
मानः । अस्य पदम् । पदमा । आ ददीत । ददीतेयम् । इयवै । वा अदितिः । अदितिरियम् । इय-
मेव । एवास्मै । अस्मै राज्यम् । राज्यमनु । अनुमन्यते । मन्यते सत्या । सत्याऽऽशीः । आशी-
रिति । आशीरित्या—शीः । इत्याह । आह सत्याम् । सत्यामेव । एवाशिषम् । आशिषम् कुरुते ।
आशिषमित्या—शिषम् । कुरुत इह । इह मनः । मन इति । इत्याह । आह प्रजाः । प्रजा एव ।
प्रजा इति प्र—जाः । एवास्मै । अस्मै समनसः । समनसः करोति । समनस इति स—मनसः ।
करोत्युप । उप प्र । प्रेत । इत मरुतः । मरुतः सुदानवः । ॥ [२] ॥ सुदानव एना । सुदानव
इति सु—दानवः । एना विशपतिना । विशपतिना ऽभि । अभ्यमुम् । अमुं राजानम् । राजान-
मिति । इत्याह । आह मारुती । मारुती वै । वै विट् । विड् ज्येष्ठः । ज्येष्ठो विशपतिः । विशपतिर्
विशा । विशैव । एवैनम् । एनं राष्ट्रेण । राष्ट्रेण सम । समर्द्धयति । अर्द्धयति यः । यः परस्तात् ।
परस्ताद् ग्राम्यवादी । ग्राम्यवादी स्यात् । ग्राम्यवादीति ग्राम्य—वादी । स्यात् तस्य । तस्य
गृहात् । गृहाद् ब्रीहीन् । ब्रीहीना । आ हरेत् । हरेच्छुक्लान् । शुक्लांश्च । च कृष्णान् । कृष्णांश्च ।
च वि । वि चिनुयात् । चिनुयाद् ये । ये शुक्लाः । शुक्लाः स्युः । स्यु स्तम् । तमादित्यम् । आदित्यम्
चरुम् । चरुम् निः । निर् वपेत् । वपेदादित्या । आदित्या वै । वै देवतया । देवतया विट् । विड्
विशम् । विशमेव । एवाव । अव गच्छति । गच्छत्यवगता । ॥ [३] ॥ अवगता ऽस्य । अव-
गतेत्यव—गता । अस्य विट् । विडनवगतम् । अनवगतं राष्ट्रम् । अनवगतमित्यनव—गतम् ।
राष्ट्रमिति । इत्याहुः । आहुर ये । ये कृष्णाः । कृष्णाः स्युः । स्यु स्तम् । तव्वारुणम् । वारुणम्
चरुम् । चरुम् निः । निर् वपेत् । वपेद् वारुणम् । वारुणवै । वै राष्ट्रम् । राष्ट्रमुभे । उभे एव । उभे
इत्युभे । एव विशम् । विशम् च । च राष्ट्रम् । राष्ट्रम् च । चाव । अव गच्छति । गच्छति यदि । यदि
न । नावगच्छेत् । अवगच्छेदिमम् । अवगच्छेदित्यव—गच्छेत् । इममहम् । अहमादित्येभ्यः ।
आदित्येभ्यो भागम् । भागम् निः । निर् वपामि । वपाम्या । आऽमुष्मात् । अमुष्मादमुष्यै ।
अमुष्यै विशः । विशो ऽवगन्तोः । अवगन्तोरिति । अवगन्तोरित्यव—गन्तोः । इति निः । निर्
वपेत् । वपेदादित्याः । आदित्या एव । एवैनम् । एनम् भागधेयम् । भागधेयम् प्रेफ्सन्तः । भाग-
धेयमिति भाग—धेयम् । प्रेफ्सन्तो विशम् । प्रेफ्सन्त इति प्र—ईफ्सन्तः । विशमव । अव गम-

यन्ति । ॥ [४] ॥ गमयन्ति यदि । यदि न । नावगच्छेत् । अवगच्छेदाश्वत्थान् । अवगच्छेदित्यव—गच्छेत् । आश्वत्थान् मयूखान् । मयूखान् सप्त । सप्त मद्ध्यमेषायाम् । मद्ध्यमेषायामुप । मद्ध्यमेषायामिति मद्ध्यम—ईषायाम् । उप हन्यात् । हन्यादिदम् । इदमहम् । अहमादित्यान् । आदित्यान् बद्धामि । बद्धाम्या । आऽमुष्मात् । अमुष्मादमुष्यै । अमुष्यै विशः । विशोऽवगन्तोः । अवगन्तोरिति । अवगन्तोरित्यव—गन्तोः । इत्यादित्याः । आदित्या एव । एवैनम् । एनम् बद्धवीराः । बद्धवीरा विशाम् । बद्धवीरा इति बद्ध—वीराः । विशमव । अव गमयन्ति । गमयन्ति यदि । यदि न । नावगच्छेत् । अवगच्छेदेतम् । अवगच्छेदित्यव—गच्छेत् । एतमेव । एवादित्यम् । आदित्यं चरुम् । चरुम् निः । निर् वपेत् । वपेदिदम् । इदम् ऽपि । अपि मयूखान् । मयूखान् सप्त । सप्त नह्येत् । नह्येदनपरुद्धम् । अनपरुद्धमेव । अनपरुद्धमित्यनप—रुद्धम् । एवाव । अव गच्छति । गच्छत्याश्वत्थाः । आश्वत्था भवन्ति । भवन्ति मरुताम् । मरुतावै । वा एतत् । एतदोजः । ओजो यत् । यदश्वत्थः । अश्वत्थ ओजसा । ओजसैव । एव विशाम् । विशमव । अव गच्छति । गच्छति सप्त । सप्त भवन्ति । भवन्ति सप्तगणाः । सप्तगणा वै । सप्तगणा इति सप्त—गणाः । वै मरुतः । मरुतो गणशः । गणश एव । गणश इति गण—शः । एव विशाम् । विश मव । अव गच्छति । गच्छतीति गच्छति ॥ ॥ [५] ॥

(धारयद्वतो मरुतो गच्छति विशमवै त दष्टादश च)

॥ १ ॥

देवा वै । वै मृत्योः । मृत्योरबिभ्युः । अबिभ्युस्ते । ते प्रजापतिम् । प्रजापतिमुप । प्रजापतिमिति प्रजा—पतिम् । उपाधावन्न । अधावन् तेभ्यः । तेभ्य एताम् । एताम् प्राजापत्याम् । प्राजापत्याः शतकृष्णलाम् । प्राजापत्यामिति प्राजा—पत्याम् । शतकृष्णलाम् निः । शतकृष्णलामिति शत—कृष्णलाम् । निर्वपत् । अवपत् तया । तयैव । एवैषु । एष्वमृतम् । अमृतमदधात् । अदधाद् यः । यो मृत्योः । मृत्योर् बिभीयात् । बिभीयात् तस्मै । तस्मा एताम् । एताम् प्राजापत्याम् । प्राजापत्याः शतकृष्णलाम् । प्राजापत्यामिति प्राजा—पत्याम् । शतकृष्णलाम् निः । शतकृष्णलामिति शत—कृष्णलाम् । निर् वपेत् । वपेत् प्रजापतिम् । प्रजापतिमेव । प्रजापतिमिति प्रजा—पतिम् । एव स्वेन । स्वेन भागधेयेन । भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग—धेयेन ।

उप धावति। धावति सः। स एव। एवास्मिन्न। अस्मिन्नायुः। आयुर् दधाति। दधाति सर्वम्।
 सर्वमायुः। आयुरेति। एति शतकृष्णला। शतकृष्णला भवति। शतकृष्णलेति शत—कृष्णला।
 भवति शतायुः। शतायुः पुरुषः। शतायुरिति शत—आयुः। पुरुषः शतेन्द्रियः। शतेन्द्रिय
 आयुषि। शतेन्द्रिय इति शत—इन्द्रियः। आयुष्येव। एवेन्द्रिये। इन्द्रिये प्रति। ॥ [६] ॥
 प्रति तिष्ठति। तिष्ठति घृते। घृते भवति। भवत्यायुः। आयुर् वै। वै घृतम्। घृतममृतम्।
 अमृतं हिरण्यम्। हिरण्यमायुः। आयुश्च। चैव। एवास्मै। अस्मा अमृतम्। अमृतम् च।
 च समीचीं। समीचीं दधाति। समीची इति समीचीं। दधाति चत्वारिचत्वारि। चत्वारिचत्वारि
 कृष्णलानि। चत्वारिचत्वारीति चत्वारि—चत्वारि। कृष्णलान्यव। अव द्यति। द्यति चतुरव-
 त्तस्य। चतुरवत्तस्याप्त्ये। चतुरवत्तस्येति चतुः—अवत्तस्य। आस्या एकधा। एकधा ब्रह्मणे।
 एकधेत्येक—धा। ब्रह्मण उप। उप हरति। हरत्येकधा। एकधैव। एकधेत्येक—धा। एव यज-
 माने। यजमान आयुः। आयुर् दधाति। दधात्यसौ। असावादित्यः। आदित्यो न। न वि।
 व्यरोचत। अरोचत तस्मै। तस्मै देवाः। देवाः प्रायश्चित्तिम्। प्रायश्चित्ति मैच्छन्न। ऐच्छन्
 तस्मै। तस्मा एतम्। एतं सौर्यम्। सौर्यम् चरुम्। चरुम् निः। निर्वपन्न। अवपन् तेन।
 तेनैव। एवास्मिन्न। अस्मिन् रुचम्। ॥ [७] ॥ रुचमदधुः। अदधुर् यः। यो ब्रह्मवर्चसकामः।
 ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्। ब्रह्मवर्चसकाम इति ब्रह्मवर्चस—कामः। स्यात् तस्मै। तस्मा एतम्।
 एतं सौर्यम्। सौर्यम् चरुम्। चरुम् निः। निर् वपेत्। वपेदमुम्। अमुमेव। एवादित्यम्।
 आदित्यं स्वेन। स्वेन भागधेयेन। भागधेयेनोप। भागधेयेनेति भाग—धेयेन। उप धावति।
 धावति सः। स एव। एवास्मिन्न। अस्मिन् ब्रह्मवर्चसम्। ब्रह्मवर्चसम् दधाति। ब्रह्मवर्चसमिति
 ब्रह्म—वर्चसम्। दधाति ब्रह्मवर्चसी। ब्रह्मवर्चस्येव। ब्रह्मवर्चसीति ब्रह्म—वर्चसी। एव भवति।
 भवत्युभयतः। उभयतो रुक्मौ। रुक्मौ भवतः। भवत उभयतः। उभयत एव। एवास्मिन्न।
 अस्मिन् रुचम्। रुचम् दधाति। दधाति प्रयाजेप्रयाजे। प्रयाजेप्रयाजे कृष्णलम्। प्रयाजेप्र-
 याज इति प्रयाजे—प्रयाजे। कृष्णलम् जुहोति। जुहोति दिग्भ्यः। दिग्भ्य एव। दिग्भ्य इति
 दिक्—भ्यः। एवास्मै। अस्मै ब्रह्मवर्चसम्। ब्रह्मवर्चसमव। ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म—वर्चसम्।
 अव रुन्धे। रुन्ध आग्नेयम्। आग्नेयमष्टाकपालम्। अष्टाकपालम् निः। अष्टाकपालमित्यष्टा—

क॒पा॒लम् । नि॒र् व॒पेत् । व॒पेथ॑ सा॒वि॒त्रम् । सा॒वि॒त्रम् द्वा॒द॒श॒क॒पा॒लम् । द्वा॒द॒श॒क॒पा॒लम् भू॒म्यै॑ । द्वा॒द॒श॒क॒पा॒ल॒मि॒ति द्वा॒द॒श—क॒पा॒लम् । भू॒म्यै॑ च॒रुम् ॥ [८] ॥ च॒रु॒य्यः । यः का॒मये॑त् । का॒मये॑त् हि॒र॒ण्यम् । हि॒र॒ण्य॒व्वि॒न्दे॒य । वि॒न्दे॒य हि॒र॒ण्यम् । हि॒र॒ण्यम् मा । मो॒ष । उप॑ नमेत् । न॒मे॒दि॒ति । इति॑ यत् । यदा॑ग्नेयः । आ॒ग्ने॒यो भ॒वति॑ । भ॒वत्या॑ग्नेयम् । आ॒ग्ने॒य॒व्वै । वै हि॒र॒ण्यम् । हि॒र॒ण्य॒य्यस्य॑ । यस्यै॒व । ए॒व हि॒र॒ण्यम् । हि॒र॒ण्यम् ते॒न । ते॒नै॒व । ए॒वैन॑त् । ए॒नद् वि॒न्द॒ते । वि॒न्द॒ते सा॒वि॒त्रः । सा॒वि॒त्रो भ॒वति॑ । भ॒वति॑ स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒तः । स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त ए॒व । स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त इति॑ स॒वि॒तृ—प्र॒सू॒तः । ए॒वैन॑त् । ए॒नद् वि॒न्द॒ते । वि॒न्द॒ते भू॒म्यै॑ । भू॒म्यै॑ च॒रुः । च॒रुर् भ॒वति॑ । भ॒वत्य॑स्याम् । अ॒स्यामे॒व । ए॒वैन॑त् । ए॒नद् वि॒न्द॒ते । वि॒न्द॒त उप॑ । उपै॑नम् । ए॒न॒५ हि॒र॒ण्यम् । हि॒र॒ण्यम् न॒मति॑ । न॒मति॑ वि । वि॒ वै । वा ए॒षः । ए॒ष इ॒न्द्रि॒येण॑ । इ॒न्द्रि॒येण॑ वी॒र्ये॑ण । वी॒र्ये॑ण॒व्व्य॒ते । ऋ॒व्य॒ते यः । यो हि॒र॒ण्यम् । हि॒र॒ण्य॒व्वि॒न्द॒ते॑ । वि॒न्द॒त ए॒ताम् । ए॒तामे॒व ॥ [९] ॥ ए॒व निः । नि॒र् व॒पेत् । व॒पेद्धि॑र॒ण्यम् । हि॒र॒ण्य॒व्वि॒त्वा । वि॒त्वा न । ने॒न्द्रि॒येण॑ । इ॒न्द्रि॒येण॑ वी॒र्ये॑ण । वी॒र्ये॑ण॒ वि । वृ॒व्य॒ते । ऋ॒व्य॒त ए॒ताम् । ए॒तामे॒व । ए॒व निः । नि॒र् व॒पेत् । व॒पेद् यस्य॑ । यस्य॑ हि॒र॒ण्यम् । हि॒र॒ण्यम् न॒श्ये॑त् । न॒श्ये॑द् यत् । यदा॑ग्नेयः । आ॒ग्ने॒यो भ॒वति॑ । भ॒वत्या॑ग्नेयम् । आ॒ग्ने॒य॒व्वै । वै हि॒र॒ण्यम् । हि॒र॒ण्य॒य्यस्य॑ । यस्यै॒व । ए॒व हि॒र॒ण्यम् । हि॒र॒ण्यम् ते॒न । ते॒नै॒व । ए॒वैन॑त् । ए॒नद् वि॒न्द॒ति । वि॒न्द॒ति सा॒वि॒त्रः । सा॒वि॒त्रो भ॒वति॑ । भ॒वति॑ स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒तः । स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त ए॒व । स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त इति॑ स॒वि॒तृ—प्र॒सू॒तः । ए॒वैन॑त् । ए॒नद् वि॒न्द॒ति । वि॒न्द॒ति भू॒म्यै॑ । भू॒म्यै॑ च॒रुः । च॒रुर् भ॒वति॑ । भ॒वत्य॑स्याम् । अ॒स्या॒व्वै । वा ए॒तत् । ए॒तन्न॑श्यति । न॒श्यति॑ यत् । यन्न॑श्यति । न॒श्यत्य॑स्याम् । अ॒स्यामे॒व । ए॒वैन॑त् । ए॒नद् वि॒न्द॒ति । वि॒न्द॒तीन्द्रः॑ । इन्द्र॑ स्त्वष्टुः । ॥ [१०] ॥ त्वष्टुः सोम॑म् । सोम॑मभीष॒हा । अ॒भीष॑हा ऽपि॒बत् । अ॒भीष॑हेत्य॒भि—स॒हा । अपि॒बथ॑ सः । स वि॒ष्व॒ङ् । वि॒ष्व॒ङ् वि । व्या॑र्च्छत् । आ॒र्च्छ॑थ सः । स इ॒न्द्रि॒येण॑ । इ॒न्द्रि॒येण॑ सोम॑पी॒थेन॑ । सोम॑पी॒थेन॑ वि । सोम॑पी॒थेने॒ति सोम—पी॒थेन॑ । व्या॑र्ध्यत । आ॒र्ध्य॑त सः । स यत् । यदू॒र्ध्वम् । ऊ॒र्ध्वमु॒द॒व॒मीत् । उ॒द॒व॒मीत् ते । उ॒द॒व॒मी॒दित्यु॒त्—अ॒व॒मीत् । ते श्या॒माकाः॑ । श्या॒माका॑ अ॒भव॒न् । अ॒भव॒न्थ सः । स प्र॒जाप॑तिम् । प्र॒जाप॑तिमु॒प । प्र॒जाप॑तिमि॒ति प्र॒जा—प॑तिम् । उ॒पा॒धा॒वत् । अ॒धा॒वत् तस्मै॑ । तस्मा॑ ए॒तम् । ए॒त॒५ सो॒मेन्द्र॑म् । सो॒मेन्द्र॑ः श्या॒माक॑म् । श्या॒माक॑म् च॒रुम् । च॒रुम् निः । नि॒र्वप॑त् ।

अवपत् तेन । तेनैव । एवास्मिन्न । अस्मिन्निन्द्रियम् । इन्द्रियं सौमपीथम् । सोमपीथमदधात् ।
 सोमपीथमिति सोम—पीथम् । अदधाद् वि । वि वै । वा एषः । एष इन्द्रियेण । इन्द्रियेण सोमपी-
 थेन । सोमपीथेनर्द्ध्यते । सोमपीथेनेति सोम—पीथेन । ऋद्ध्यते यः । यः सोमम् । सोमव्वमिति ।
 वमिति यः । यः सोमवामी । सोमवामी स्यात् । सोमवामीति सोम—वामी । स्यात् तस्मै । तस्मा
 एतम् ॥ [११] ॥ एतं सौमेन्द्रम् । सोमेन्द्रं श्यामाकम् । श्यामाकम् चरुम् । चरुम् निः ।
 निर् वपेत् । वपेथ सोमम् । सोमम् च । चैव । एवेन्द्रम् । इन्द्रम् च । च स्वेन । स्वेन भागधे-
 येन । भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग—धेयेन । उप धावति । धावति तौ । तावेव । एवास्मिन्न ।
 अस्मिन्निन्द्रियम् । इन्द्रियं सौमपीथम् । सोमपीथम् धत्तः । सोमपीथमिति सोम—पीथम् ।
 धत्तो न । नेन्द्रियेण । इन्द्रियेण सोमपीथेन । सोमपीथेन वि । सोमपीथेनेति सोम—पीथेन ।
 व्यृध्यते । ऋद्ध्यते यत् । यथ सौम्यः । सौम्यो भवति । भवति सोमपीथम् । सोमपीथमेव । सोम-
 पीथमिति सोम—पीथम् । एवाव । अव रुन्धे । रुन्धे यत् । यदैन्द्रः । ऐन्द्रो भवति । भवतीन्द्रियम् ।
 इन्द्रियवै । वै सौमपीथः । सोमपीथ इन्द्रियम् । सोमपीथ इति सोम—पीथः । इन्द्रियमेव ।
 एव सौमपीथम् । सोमपीथमव । सोमपीथमिति सोम—पीथम् । अव रुन्धे । रुन्धे श्यामाकः ।
 श्यामाको भवति । भवत्येषः । एष वाव । वाव सः । स सोमः । सोमः साख्यात् ॥ [१२] ॥
 साख्यादेव । साख्यादिति स—अख्यात् । एव सौमपीथम् । सोमपीथमव । सोमपीथमिति सोम—
 पीथम् । अव रुन्धे । रुन्धे ऽग्नये । अग्नये दात्रे । दात्रे पुरोडाशम् । पुरोडाशमष्टाकपालम् । अष्टा-
 कपालम् निः । अष्टाकपालमित्यष्टा—कपालम् । निर् वपेत् । वपेदिन्द्राय । इन्द्राय प्रदात्रे । प्रदात्रे
 पुरोडाशम् । प्रदात्र इति प्र—दात्रे । पुरोडाशमेकादशकपालम् । एकादशकपालम् पशुकामः ।
 एकादशकपालमित्येकादश—कपालम् । पशुकामो ऽग्निः । पशुकाम इति पशु—कामः । अग्नि-
 रेव । एवास्मै । अस्मै पशून् । पशून् प्रजनयति । प्रजनयति वृद्धान् । प्रजनयतीति प्र—जन-
 यति । वृद्धानिन्द्रः । इन्द्रः प्र । प्र यच्छति । यच्छति दधि । दधि मधु । मधु घृतम् । घृतमापः ।
 आपो धानाः । धाना भवन्ति । भवन्त्येतत् । एतद् वै । वै पशूनाम् । पशूनां रूपम् । रूपं
 रूपेण । रूपेणैव । एव पशून् । पशून्व । अव रुन्धे । रुन्धे पञ्चगृहीतम् । पञ्चगृहीतम् भवति ।
 पञ्चगृहीतमिति पञ्च—गृहीतम् । भवति पाङ्क्ताः । पाङ्क्ता हि । हि पशवः । पशवो बहुरूपम् ।

बहु॒रूप॑म् भवति । बहु॒रूप॑मिति बहु—रूप॑म् । भवति बहु॒रूपाः । बहु॒रूपा हि । बहु॒रूपा इति बहु—
रूपाः । हि प॒शवः । प॒शवः समृ॑द्ध्यै ॥ [१३] ॥ समृ॑द्ध्यै प्राजाप॒त्यम् । समृ॑द्ध्यै इति सं—
ऋ॒द्ध्यै । प्राजाप॒त्यम् भवति । प्राजाप॒त्यमिति प्राजा—प॒त्यम् । भवति प्राजाप॒त्याः । प्राजाप॒त्या
वै । प्राजाप॒त्या इति प्राजा—प॒त्याः । वै प॒शवः । प॒शवः प्रजाप॑तिः । प्रजाप॑तिरेव । प्रजाप॑ति—
रिति प्रजा—प॒तिः । ए॒वास्मै॑ । अ॒स्मै प॒शून् । प॒शून् प्र । प्र ज॑नयति । ज॒नय॑त्या॒त्मा । आ॒त्मा वै ।
वै पु॒रुष॑स्य । पु॒रुष॑स्य मधु॑ । मधु॑ यत् । यन्मधु॑ । म॒दध्व॑ग्नौ । अ॒ग्नौ जु॑होति । जु॒होत्या॒त्मान॑म् ।
आ॒त्मान॑मेव । ए॒व तत् । तद् य॑ज॒मानः । य॑ज॒मानो ऽग्नौ॑ । अ॒ग्नौ प्र । प्र द॑धाति । द॒धाति प॒ङ्क्त्यौ॑ ।
प॒ङ्क्त्यौ॑ या॒ज्यानु॑वाक्ये । या॒ज्यानु॑वाक्ये भवतः । या॒ज्यानु॑वाक्ये इति या॒ज्या—अ॒नुवा॑क्ये । भवतः
पाङ्क्तः । पाङ्क्तः पु॒रुषः । पु॒रुषः पाङ्क्ताः । पाङ्क्ताः प॒शवः । प॒शव आ॒त्मान॑म् । आ॒त्मा—
न॑मेव । ए॒व मृ॒त्योः । मृ॒त्योर् नि॒ष्क्रीय॑ । नि॒ष्क्रीय॑ प॒शून् । नि॒ष्क्रीयेति॑ निः—क्रीय॑ । प॒शून्व । अव॑
रुन्धे । रु॒न्ध इति॑ रुन्धे ॥ [१४] ॥

(इन्द्रिये॑ ऽस्मिन् भूम्या॑ ए॒ता मि॒न्द्रः स्यात् तस्मै॑ सोमो॑ बहु॒रूपा हि प॒शव॑ एकचत्वारि॑शच्च)

॥ २ ॥

★

दे॒वा वै । वै स॒त्रम् । स॒त्रमा॑सत । आ॒स॒तर्द्धि॑परिमितम् । ऋ॒द्धि॑परिमित॒य्यश॑स्कामाः । ऋ॒द्धि—
परिमि॑तमित्यृ॒द्धि—परि॑मितम् । य॒श॑स्कामास्तेषा॑म् । य॒श॑स्कामा इति य॒शः—का॒माः । तेषा॑
सोम॑म् । सोम॑रा॒जान॑म् । रा॒जान॑य्य॒शः । य॒श आ॑र्च्छत् । आ॒र्च्छ॑त् सः । स गि॒रिम् । गि॒रिमु॑त् ।
उदै॑त् । ऐ॒त् तम् । तम॑ग्निः । अ॒ग्निर॑नु । अ॒नूत् । उदै॑त् । ऐ॒त् तौ । ता व॒ग्नीषो॑मौ । अ॒ग्नीषो॑मौ
सम् । अ॒ग्नीषो॑मा॒वित्य॑ग्नी—सोमौ॑ । सम॑भवताम् । अ॒भव॑ताम् तौ । तावि॑न्द्रः । इन्द्रो॑ य॒ज्ञवि॑—
भ्रष्टः । य॒ज्ञवि॑भ्रष्टोऽनु॑ । य॒ज्ञवि॑भ्रष्ट इति य॒ज्ञ—वि॑भ्रष्टः । अनु॑ परा॑ । परै॑त् । ऐ॒त् तौ । ताव॑ब्रवीत् ।
अ॒ब्रवी॑द् या॒जय॑तम् । या॒जय॑तम् मा । मेति॑ । इति॑ तस्मै॑ । तस्मा॑ ए॒ताम् । ए॒तामि॑ष्टिम् । इष्टि॑म्
निः । निर॑वपताम् । अ॒वप॑तामा॒ग्नेय॑म् । आ॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालम् । अ॒ष्टाक॑पालमै॒न्द्रम् । अ॒ष्टाक॑पा॒ल॒मित्य॑ष्टा—क॒पाल॑म् । ऐ॒न्द्रमे॑कादशकपालम् । ए॒काद॑शकपाल॑सौ॒म्यम् । ए॒काद॑शकपाल॑मि॒त्ये॒काद॑श—क॒पाल॑म् । सौ॒म्यम् च॒रुम् । च॒रुम् तया॑ । तयै॑व । ए॒वास्मि॑न् । अ॒स्मिन् तेजः॑ । तेज॑
इन्द्रि॑यम् ॥ [१५] ॥ इन्द्रि॑यम् ब्र॒ह्मव॑र्चसम् । ब्र॒ह्मव॑र्चसम॑धत्ताम् । ब्र॒ह्मव॑र्चसमिति॑ ब्रह्म—

वर्चसम्। अधत्ताय्यः। यो यज्ञविभ्रष्टः। यज्ञविभ्रष्टः स्यात्। यज्ञविभ्रष्ट इति यज्ञ—विभ्रष्टः।
 स्यात् तस्मै^१। तस्मा एताम्। एतामिष्टिम्। इष्टिम् निः। निर् वपेत्। वपेदाग्नेयम्। आग्नेयमष्टा-
 कपालम्। अष्टाकपालमैन्द्रम्। अष्टाकपालमित्यष्टा—कपालम्। ऐन्द्रमेकादशकपालम्। एका-
 दशकपालः सौम्यम्। एकादशकपालमित्येकादश—कपालम्। सौम्यम् चरुम्। चरुय्यत्।
 यदाग्नेयः। आग्नेयो भवति। भवति तेजः। तेज एव। एवास्मिन्न। अस्मिन् तेन। तेन दधाति।
 दधाति यत्। यद् ऐन्द्रः। ऐन्द्रो भवति। भवतीन्द्रियम्। इन्द्रियमेव। एवास्मिन्न। अस्मिन् तेन।
 तेन दधाति। दधाति यत्। यत् सौम्यः। सौम्यो ब्रह्मवर्चसम्। ब्रह्मवर्चसम् तेन। ब्रह्मवर्चस-
 मिति ब्रह्म—वर्चसम्। तेनाग्नेयस्य। आग्नेयस्य च। च सौम्यस्य। सौम्यस्य च। चैन्द्रे। ऐन्द्रे
 समाश्लेषयेत्। समाश्लेषयेत् तेजः। समाश्लेषयेदिति सं—आश्लेषयेत्। तेजश्च। चैव। एवास्मिन्न।
 अस्मिन् ब्रह्मवर्चसम्। ब्रह्मवर्चसम् च। ब्रह्मवर्चमिति ब्रह्म—वर्चसम्। च समीची^१। समीची
 दधाति। समीची इति समीची^१॥ [१६] ॥ दधात्यग्नीषोमीयम्। अग्नीषोमीयमेकादशक-
 पालम्। अग्नीषोमीयमित्यग्नी—सोमीयम्। एकादशकपालम् निः। एकादशकपालमित्येका-
 दश—कपालम्। निर् वपेत्। वपेद् यम्। यम् कामः। कामो न। नोपनमेत्। उपनमेदाग्नेयः।
 उपनमेदित्युप—नमेत्। आग्नेयो वै। वै ब्राह्मणः। ब्राह्मणः सः। स सोमम्। सोमम् पिबति।
 पिबति स्वाम्। स्वामेव। एव देवताम्। देवताः स्वेन। स्वेन भागधेयेन। भागधेयेनोप। भाग-
 धेयेनेति भाग—धेयेन। उप धावति। धावति सा। सैव। एवैनम्। एनम् कामेन। कामेन सम्।
 समर्द्धयति। अर्द्धयत्युप। उपैनम्। एनम् कामः। कामो नमति। नमत्यग्नीषोमीयम्। अग्नी-
 षोमीयमष्टाकपालम्। अग्नीषोमीयमित्यग्नी—सोमीयम्। अष्टाकपालम् निः। अष्टाकपालमि-
 त्यष्टा—कपालम्। निर् वपेत्। वपेद् ब्रह्मवर्चसकामः। ब्रह्मवर्चसकामो ऽग्नीषोमौ^१। ब्रह्मवर्च-
 सकाम इति ब्रह्मवर्चस—कामः। अग्नीषोमावेव। अग्नीषोमावित्यग्नी—सोमौ^१। एव स्वेन। स्वेन
 भागधेयेन। भागधेयेनोप। भागधेयेनेति भाग—धेयेन। उप धावति। धावति तौ। तावेव।
 एवास्मिन्न। अस्मिन् ब्रह्मवर्चसम्। ब्रह्मवर्चसम् धत्तः। ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म—वर्चसम्। धत्तो
 ब्रह्मवर्चसी। ब्रह्मवर्चस्येव। ब्रह्मवर्चसीति ब्रह्म—वर्चसी। एव भवति॥ [१७] ॥ भवति
 यत्। यदष्टाकपालः। अष्टाकपालस्तेन। अष्टाकपाल इत्यष्टा—कपालः। तेनाग्नेयः। आग्नेयो

यत्। यच्छ्यामाकः। श्यामाक स्तेन। तेन सौम्यः। सौम्यः समृद्ध्यै। समृद्ध्यै सोमाय। समृद्ध्या इति सं—ऋद्ध्यै। सोमाय वाजिने। वाजिने श्यामाकम्। श्यामाकम् चरुम्। चरुम् निः। निर् वपेत्। वपेद् यः। यः क्लैब्यात्। क्लैब्याद् बिभीयात्। बिभीयाद् रेतः। रेतो हि। हि वै। वा एतस्मात्। एतस्माद् वाजिनम्। वाजिनमपक्रामति। अपक्रामत्यथ। अपक्रामतीत्यप—क्रामति। अथैषः। एष क्लैब्यात्। क्लैब्याद् बिभाय। बिभाय सोमम्। सोममेव। एव वाजिनम्। वाजिनं स्वेन। स्वेन भागधेयेन। भागधेयेनोप। भागधेयेनेति भाग—धेयेन। उप धावति। धावति सः। स एव। एवास्मिन्। अस्मिन् रेतः। रेतो वाजिनम्। वाजिनम् दधाति। दधाति न। न क्लीबः। क्लीबो भवति। भवति ब्राह्मणस्पत्यम्। ब्राह्मणस्पत्यमेकादशकपालम्। ब्राह्मणस्पत्यमिति ब्राह्मणः—पत्यम्। एकादशकपालम् निः। एकादशकपालमित्येकादश—कपालम्। निर् वपेत्। वपेद् ग्रामकामः। ग्रामकामो ब्रह्मणः। ग्रामकाम इति ग्राम—कामः। ॥ [१८] ॥ ब्रह्मणस्पतिम्। पतिमेव। एव स्वेन। स्वेन भागधेयेन। भागधेयेनोप। भागधेयेनेति भाग—धेयेन। उप धावति। धावति सः। स एव। एवास्मै। अस्मै सजातान्। सजातान् प्र। सजातानिति स—जातान्। प्र यच्छति। यच्छति ग्रामी। ग्राम्येव। एव भवति। भवति गणवती। गणवती याज्यानुवाक्ये। गणवती इति गण—वती। याज्यानुवाक्ये भवतः। याज्यानुवाक्ये इति याज्या—अनुवाक्ये। भवतः सजातैः। सजातैरेव। सजातैरिति स—जातैः। एवैनम्। एनम् गणवन्तम्। गणवन्तम् करोति। गणवन्तमिति गण—वन्तम्। करोत्येताम्। एतामेव। एव निः। निर् वपेत्। वपेद् यः। यः कामयेत। कामयेत ब्रह्मन्। ब्रह्मन्विशम्। विशाँ। वि नाशयेयम्। नाशयेयमिति। इति मारुती। मारुती याज्यानुवाक्ये। मारुती इति मारुती। याज्यानुवाक्ये कुर्यात्। याज्यानुवाक्ये इति याज्या—अनुवाक्ये। कुर्याद् ब्रह्मन्। ब्रह्मन्नेव। एव विशम्। विशाँ। वि नाशयति। नाशयतीति नाशयति ॥ ॥ [१९] ॥

(तेजः समीचीं ब्रह्मवर्चस्येव ग्रामकामं स्विचत्वारिंशच्च)

॥ ३ ॥

अर्यम्णे चरुम्। चरुम् निः। निर् वपेत्। वपेत् सुवर्गकामः। सुवर्गकामो ऽसौ। सुवर्गकाम इति सुवर्ग—कामः। असौ वै। वा आदित्यः। आदित्यो ऽर्यमा। अर्यमा ऽर्यमणम्। अर्यम-

णमेव । एव स्वेन । स्वेन भागधेयेन । भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग—धेयेन । उप धावति ।
 धावति सः । स एव । एवैनम् । एनम् सुवर्गम् । सुवर्गल्लोकम् । सुवर्गमिति सुवः—गम् । लोकम्
 गमयति । गमयत्यर्यम्णे । अर्यम्णे चरुम् । चरुम् निः । निर् वपेत् । वपेद् यः । यः कामयेत ।
 कामयेत दानकामाः । दानकामा मे । दानकामा इति दान—कामाः । मे प्रजाः । प्रजाः स्युः ।
 प्रजा इति प्र—जाः । स्युरिति । इत्यसौ । असौ वै । वा आदित्यः । आदित्योऽर्यमा । अर्यमा
 यः । यः खलु । खलु वै । वै ददाति । ददाति सः । सौऽर्यमा । अर्यमाऽर्यमणम् । अर्यमण-
 मेव । एव स्वेन । स्वेन भागधेयेन । भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग—धेयेन । उप धावति ।
 धावति सः । स एव । एवास्मै ॥ [२०] ॥ अस्मै दानकामाः । दानकामाः प्रजाः । दान-
 कामा इति दान—कामाः । प्रजाः करोति । प्रजा इति प्र—जाः । करोति दानकामाः । दानकामा
 अस्मै । दानकामा इति दान—कामाः । अस्मै प्रजाः । प्रजा भवन्ति । प्रजा इति प्र—जाः ।
 भवन्त्यर्यम्णे । अर्यम्णे चरुम् । चरुम् निः । निर् वपेत् । वपेद् यः । यः कामयेत । कामयेत
 स्वस्ति । स्वस्ति जनताम् । जनतामियाम् । इयामिति । इत्यसौ । असौ वै । वा आदित्यः ।
 आदित्योऽर्यमा । अर्यमाऽर्यमणम् । अर्यमणमेव । एव स्वेन । स्वेन भागधेयेन । भागधेयेनोप ।
 भागधेयेनेति भाग—धेयेन । उप धावति । धावति सः । स एव । एवैनम् । एनम् तत् । तद् गम-
 यति । गमयति यत्र । यत्र जिगमिषति । जिगमिषतीन्द्रः । इन्द्रो वै । वै देवानाम् । देवानामा-
 नुजावरः । आनुजावर आसीत् । आनुजावर इत्यानु—जावरः । आसीत् सः । स प्रजापतिम् ।
 प्रजापतिमुप । प्रजापतिमिति प्रजा—पतिम् । उपाधावत् । अधावत् तस्मै । तस्मा एतम् । एत-
 म्मैन्द्रम् । ऐन्द्रमानुषूकम् । आनुषूकमेकादशकपालम् । आनुषूकमित्यानु—सूकम् । एकादशक-
 पालम् निः । एकादशकपालमित्येकादश—कपालम् । निरवपत् ॥ [२१] ॥ अवपत् तेन ।
 तेनैव । एवैनम् । एनमग्रम् । अग्रम् देवतानाम् । देवतानाम् परि । पर्यणयत् । अनयद् बुद्धवती ।
 बुद्धवती अग्रवती । बुद्धवती इति बुद्ध—वती । अग्रवती याज्यानुवाक्ये । अग्रवती इत्यग्र—
 वती । याज्यानुवाक्ये अकरोत् । याज्यानुवाक्ये इति याज्या—अनुवाक्ये । अकरोद् बुद्धात् ।
 बुद्धादेव । एवैनम् । एनमग्रम् । अग्रम् परि । पर्यणयत् । अनयद् यः । यो राजन्यः । राजन्य
 आनुजावरः । आनुजावरः स्यात् । आनुजावर इत्यानु—जावरः । स्यात् तस्मै । तस्मा एतम् ।

ए॒तमै॒न्द्रम् । ऐ॒न्द्रमा॑नु॒षूकम् । आ॒नु॒षूक॑,मेका॑दशकपालम् । आ॒नु॒षूक॑मित्या॒नु—सू॒कम् । एका॑द-
शका॒पालम् निः । एका॑दशकपाल॒मित्येका॑दश—क॒पालम् । नि॒र् व॑पेत् । व॒पेदि॒न्द्रम् । इन्द्र॑मे॒व ।
ए॒व स्वे॒न । स्वे॒न भा॒ग॒धेये॑न । भा॒ग॒धेये॑नोप । भा॒ग॒धेये॑नेति॒ भाग—धेये॑न । उप॑ धावति । धा॒वति॒
सः । स ए॒व । ए॒वैन॑म् । ए॒नम॑ग्रम् । अग्र॑ꣳ समा॒नाना॑म् । समा॒नाना॑म् परि॑ । परि॑णयति । न॒यति॒
बु॒ध्व॒वती॑ । बु॒ध्व॒वती॑ अग्र॑वती । बु॒ध्व॒वती॑ इति॒ बुध्व—वती॑ । अग्र॑वती याज्यानुवा॒क्ये । अग्र॑वती
इत्यग्र॑—वती॑ । या॒ज्यानु॒वा॒क्ये भव॑तः । या॒ज्यानु॒वा॒क्ये इति॒ याज्या—अनु॒वा॒क्ये । भव॑तो बु॒ध्वात् ।
बु॒ध्वादे॒व । ए॒वैन॑म् । ए॒नम॑ग्रम् । अग्र॑म् परि॑ । ॥ [२२] ॥ परि॑णयति । न॒यत्या॑नु॒षूकः । आ॒नु-
षू॒को भ॑वति । आ॒नु॒षूक॑ इत्या॒नु—सू॒कः । भव॑त्येषा । ए॒षा हि । ह्ये॑तस्य । ए॒तस्य॑ दे॒वता॑ । दे॒वता॑ यः ।
य आ॑नुजा॒वरः । आ॑नुजा॒वरः समृ॑द्ध्यै । आ॑नुजा॒वर इत्या॒नु—जा॒वरः । समृ॑द्ध्यै यः । समृ॑द्ध्या
इति॒ सं—ऋ॒द्ध्यै । यो ब्रा॑ह्मणः । ब्रा॑ह्मण आ॑नुजा॒वरः । आ॑नुजा॒वरः स्यात् । आ॑नुजा॒वर इत्या॒नु—
जा॒वरः । स्यात् तस्मै॑ । तस्मा॑ ए॒तम् । ए॒तम् बा॑रुहस्प॒त्यम् । बा॑रुहस्प॒त्य,मा॑नु॒षूकम् । आ॒नु॒षूकम्
च॒रुम् । आ॒नु॒षूक॑मित्या॒नु—सू॒कम् । च॒रुम् निः । नि॒र् व॑पेत् । व॒पेद् बृ॒हस्प॑तिम् । बृ॒हस्प॑तिमे॒व ।
ए॒व स्वे॒न । स्वे॒न भा॒ग॒धेये॑न । भा॒ग॒धेये॑नोप । भा॒ग॒धेये॑नेति॒ भाग—धेये॑न । उप॑ धावति । धा॒वति॒
सः । स ए॒व । ए॒वैन॑म् । ए॒नम॑ग्रम् । अग्र॑ꣳ समा॒नाना॑म् । समा॒नाना॑म् परि॑ । परि॑णयति । न॒यति॒
बु॒ध्व॒वती॑ । बु॒ध्व॒वती॑ अग्र॑वती । बु॒ध्व॒वती॑ इति॒ बुध्व—वती॑ । अग्र॑वती याज्यानुवा॒क्ये । अग्र॑-
वती॑ इत्यग्र॑—वती॑ । या॒ज्यानु॒वा॒क्ये भव॑तः । या॒ज्यानु॒वा॒क्ये इति॒ याज्या—अनु॒वा॒क्ये । भव॑तो
बु॒ध्वात् । बु॒ध्वादे॒व । ए॒वैन॑म् । ए॒नम॑ग्रम् । अग्र॑म् परि॑ । परि॑णयति । न॒यत्या॑नु॒षूकः । आ॒नु-
षू॒को भ॑वति । आ॒नु॒षूक॑ इत्या॒नु—सू॒कः । भव॑त्येषा । ए॒षा हि । ह्ये॑तस्य । ए॒तस्य॑ दे॒वता॑ । दे॒वता॑
यः । य आ॑नुजा॒वरः । आ॑नुजा॒वरः समृ॑द्ध्यै । आ॑नुजा॒वर इत्या॒नु—जा॒वरः । समृ॑द्ध्या इति॒ सं—
ऋ॒द्ध्यै ॥ ॥ [२३] ॥

(ए॒व नि॒र् व॑पेत् तस्य॑ च॒त्वारि॑ च)

॥ ४ ॥

★

प्र॒जाप॑ते॒स्त्रय॑स्त्रि॒ꣳशत् । प्र॒जाप॑ते॒रिति॑ प्र॒जा—प॒तेः । त्रय॑स्त्रि॒ꣳशद् दु॒हित॑रः । त्रय॑स्त्रि॒ꣳशदि॑ति
त्रयः—त्रि॒ꣳशत् । दु॒हित॑र आसन्न । आ॒सन् ताः । ताः सोमा॑य । सोमा॑य राज्ञे॑ । राज्ञे॑ ऽददात् ।

अददात् तासां॑ रोहिणीम्। रोहिणीमुप॑। उपैत्। ऐत् ताः। ता ईर्ष्यन्तीः। ईर्ष्यन्तीः पुनः॑। पुनरगच्छन्। अगच्छन् ताः। ता अनु॑। अन्वैत्। ऐत् ताः। ताः पुनः॑। पुनरयाचत। अयाचत ताः। ता अस्मै॑। अस्मै न। न पुनः॑। पुनरददात्। अददात् सः। सोऽब्रवीत्। अब्रवी-
द्वतम्। ऋतममीष्व। अमीष्व यथा॑। यथा समावच्छः। समावच्छ उपैष्यामि॑। समावच्छ इति॑ समावत्—शः। उपैष्याम्यथ॑। उपैष्यामीत्युप—एष्यामि॑। अथ ते। ते पुनः॑। पुनर् दास्यामि॑। दास्यामीति॑। इति सः। स ऋतम्। ऋतमामीत्। आमीत् ताः। ता अस्मै॑। अस्मै पुनः॑। पुनरददात्। अददात् तासां॑ रोहिणीम्। रोहिणीमेव॑। एवोप॑। उपैत्॥ [२४] ॥
ऐत् तम्। तय्यरुष्मः॑। यरुष्म आर्छत्। आर्छद् राजानम्। राजानय्यरुष्मः॑। यरुष्म आरत्। आरदिति॑। इति तत्। तद् राजयरुष्मस्य॑। राजयरुष्मस्य जन्म॑। राजयरुष्मस्येति॑ राज-
यरुष्मस्य॑। जन्म यत्। यत् पापीयान्। पापीयानभवत्। अभवत् तत्। तत् पापयरुष्मस्य॑। पापयरुष्मस्य यत्। पापयरुष्मस्येति॑ पाप—यरुष्मस्य॑। यज्जायाभ्यः॑। जायाभ्यो ऽविन्दत्। अविन्दत् तत्। तज्जायेन्यस्य॑। जायेन्यस्य यः। य एवम्। एवमेतेषां॑। एतेषाय्यरुष्माणाम्। यरुष्माणाम् जन्म॑। जन्म वेद॑। वेद न। नैनम्। एनमेते॑। एते यरुष्माः॑। यरुष्मा विन्दन्ति॑। विन्दन्ति सः। स एताः॑। एता एव॑। एव नमस्यन्न॑। नमस्यन्नप॑। उपाधावत्। अधावत् ताः। ता अब्रुवन्। अब्रुवन् वरम्। वरवृणामहै॑। वृणामहै समावच्छः॑। समावच्छ एव॑। समावच्छ इति॑ समावत्—शः। एव नः॑। न उप॑। उपायः॑। अय इति॑। इति तस्मै॑। तस्मा एतम्। एत-
मादित्यम्॥ [२५] ॥ आदित्यम् चरुम्। चरुम् निः। निरवपन्न॑। अवपन् तेन॑। तेनैव॑। एवैनम्। एनम् पापात्। पापात् स्नामात्। स्नामादमुञ्चन्। अमुञ्चन् यः। यः पापयरुष्मगृहीतः॑। पापयरुष्मगृहीतः स्यात्। पापयरुष्मगृहीत इति॑ पापयरुष्म—गृहीतः॑। स्यात् तस्मै॑। तस्मा एतम्। एतमादित्यम्। आदित्यम् चरुम्। चरुम् निः। निर्वपेत्। वपेदादित्यान्। आदित्या-
नेव॑। एव स्वेन॑। स्वेन भागधेयेन॑। भागधेयेनोप॑। भागधेयेनेति॑ भाग—धेयेन॑। उप धावति॑। धावति ते। त एव॑। एवैनम्। एनम् पापात्। पापात् स्नामात्। स्नामान् मुञ्चन्ति॑। मुञ्चन्त्यमावा-
स्यायाम्। अमावास्यायाम् निः। अमावास्याया मित्यमा—वास्यायाम्। निर्वपेत्। वपेदमुम्। अमुमेव॑। एवैनम्। एनमाप्यार्यमानम्। आप्यार्यमानमनु॑। आप्यार्यमानमित्या—प्यार्यमानम्।

अन्वा । आ प्याययति । प्याययति नवोनवः । नवोनवो भवति । नवोनव इति नवः—नवः । भवति जायमानः । जायमान इति । इति पुरोनुवाक्या । पुरोनुवाक्या भवति । पुरोनुवाक्येति पुरः—अनुवाक्या । भवत्यायुः । आयुरेव । एवास्मिन्न । अस्मिन् तया । तया दधाति । दधाति यम् । यमादित्याः । आदित्या अशुम् । अशुमाप्याययन्ति । आप्याययन्तीति । आप्याययन्तीत्या—प्याययन्ति । इति याज्या । याज्या । ऐव । एवैनम् । एनमेतया । एतया प्याययति । प्याययतीति प्याययति ॥ ॥ [२६] ॥

(एवोपै त मस्मिन् त्रयोदशच)

॥ ५ ॥

★

प्रजापतिरुदेवेभ्यः । प्रजापतिरिति प्रजा—पतिः । देवेभ्योऽन्नाद्यम् । अन्नाद्यव्यव्यादिशत् । अन्नाद्यमित्यन्न—अद्यम् । व्यादिशत् सः । व्यादिशदिति वि—आदिशत् । सौऽब्रवीत् । अब्रवीद् यत् । यदिमान् । इमाँल्लोकान् । लोकानभि । अभ्यतिरिच्यातै । अतिरिच्यातै तत् । अतिरिच्याता इत्यति—रिच्यातै । तन्मम । ममासत् । असदिति । इति तत् । तदिमान् । इमाँल्लोकान् । लोकानभि । अभ्यति । अत्यरिच्यत् । अरिच्यतेन्द्रम् । इन्द्रः राजानम् । राजानमिन्द्रम् । इन्द्रमधिराजम् । अधिराजमिन्द्रम् । अधिराजामित्यधि—राजम् । इन्द्रः स्वराजानम् । स्वराजानम् ततः । स्वराजानमिति स्व—राजानम् । ततो वै । वै सः । स इमान् । इमाँल्लोकान् । लोकाः स्त्रेधा । त्रेधाऽदुहत् । अदुहत् तत् । तत् त्रिधातोः । त्रिधातोः स्त्रिधातुत्वम् । त्रिधातोरिति त्रि—धातोः । त्रिधातुत्वयम् । त्रिधातुत्वमिति त्रिधातु—त्वम् । यम् कामयेत । कामयेतान्नादः । अन्नादः स्यात् । अन्नाद इत्यन्न—अदः । स्यादिति । इति तस्मै । तस्मा एतम् । एतम् त्रिधातुम् । त्रिधातुम् निः । त्रिधातुमिति त्रि—धातुम् । निर् वपेत् । वपेदिन्द्राय । इन्द्राय राज्ञे । राज्ञे पुरोडाशम् । पुरोडाशमेकादशकपालम् । ॥ [२७] ॥ एकादशकपालमिन्द्राय । एकादशकपालमित्येकादश—कपालम् । इन्द्रायधिराजाय । अधिराजायेन्द्राय । अधिराजायेत्यधि—राजाय । इन्द्राय स्वराज्ञे । स्वराज्ञेऽयम् । स्वराज्ञ इति स्व—राज्ञे । अयवै । वा इन्द्रः । इन्द्रो राजा । राजाऽयम् । अयमिन्द्रः । इन्द्रोऽधिराजः । अधिराजोऽसौ । अधिराज इत्यधि—राजः । असाविन्द्रः । इन्द्रः स्वराट् । स्वराडिमान् । स्वराडिति स्व—राट् । इमानेव । एव लोकान् । लोकान्थ

स्वेन। स्वेन भागधेयेन। भागधेयेनोप। भागधेयेनेति भाग—धेयेन। उप धावति। धावति ते।
त एव। एवास्मै^१। अस्मा अन्नम्। अन्नम् प्र। प्र यच्छन्ति। यच्छन्त्यन्नादः। अन्नाद एव। अन्नाद
इत्यन्न—अदः। एव भवति। भवति यथा^२। यथा वथसेन। वथसेन प्रत्ताम्। प्रत्ताम् गाम्। गाम्
दुहे। दुह एवम्। एवमेव। एवेमान्। इमाँल्लोकान्। लोकान् प्रत्तान्। प्रत्तान् कामम्। कामम्-
न्नाद्यम्। अन्नाद्यम् दुहे। अन्नाद्यमित्यन्न—अद्यम्। दुह उत्तानेषु। उत्तानेषु कपालेषु। उत्ताने-
ष्वित्युत्—तानेषु। कपालेष्वधि। अधि श्रयति। श्रयत्ययातयामत्वाय। अयातयामत्वाय त्रयः।
अयातयामत्वायेत्ययातयाम—त्वाय। त्रयः पुरोडाशाः। पुरोडाशा भवन्ति। भवन्ति त्रयः। त्रय
इमे। इमे लोकाः। लोका एषाम्। एषाँल्लोकानाम्। लोकानामाप्त्यै^३। आप्त्या उत्तर उत्तरः। उत्तर
उत्तरो ज्यायान्। उत्तर उत्तर इत्युत्तरः—उत्तरः। ज्यायान् भवति। भवत्येवम्। एवमिव। इव
हि। हीमे। इमे लोकाः। लोकाः समृद्ध्यै। समृद्ध्यै सर्वेषाम्। समृद्ध्या इति सं—ऋद्ध्यै। सर्वे-
षामभिगमयन्न। अभिगमयन्नव। अभिगमयन्नित्यभि—गमयन्न। अव द्यति। द्यत्यछम्बद्वारम्।
अछम्बद्वारव्यत्यासम्। अछम्बद्वारमित्यछम्बट्—कारम्। व्यत्यासमनु। व्यत्यासमिति वि—
अत्यासम्। अन्वाह। आहानिर्दाहाय। अनिर्दाहायेत्यनिः—दाहाय ॥ [२८] ॥

(पुरोडाशं त्रयः षड्विंशतिश्च)

॥ ६ ॥

देवासुराः सय्यन्ताः। देवासुरा इति देव—असुराः। सय्यन्ता आसन्न। सय्यन्ता इति सं—
यन्ताः। आसन् तान्। तान् देवान्। देवानसुराः। असुरा अजयन्न। अजयन् ते। ते देवाः।
देवाः पराजिग्यानाः। पराजिग्याना असुराणाम्। पराजिग्याना इति परा—जिग्यानाः। असु-
राणाँवैश्यम्। वैश्यमुप। उपायन्न। आयन् तेभ्यः। तेभ्य इन्द्रियम्। इन्द्रियवैर्यम्। वीर्य-
मप। अपाक्रामत्। अक्रामत् तत्। तदिन्द्रः। इन्द्रोऽचायत्। अचायत् तत्। तदनु। अन्वप।
अपाक्रामत्। अक्रामत् तत्। तदवरुधम्। अवरुधम् न। अवरुधमित्यव—रुधम्। नाशक्रोत्।
अशक्रोत् तत्। तदस्मात्। अस्मादभ्यर्द्धः। अभ्यर्द्धो^४ ऽचरत्। अभ्यर्द्ध इत्यभि—अर्द्धः।
अचरत् सः। स प्रजापतिम्। प्रजापतिमुप। प्रजापतिमिति प्रजा—पतिम्। उपाधावत्। अधावत्
तम्। तमेतया^५। एतया सर्वपृष्ठया। सर्वपृष्ठया ऽयाजयत्। सर्वपृष्ठयेति सर्व—पृष्ठया। अयाजयत्

तया॑ । तयै॑व । ए॒वास्मि॑न्न । अ॒स्मिन्निन्द्रि॑यम् । इन्द्रि॒यव्वी॑र्यम् । वी॒र्यम॑दधात् । अ॒दधाद् यः । य
इन्द्रि॒यका॑मः । इन्द्रि॒यका॑मो वी॒र्यका॑मः । इन्द्रि॒यका॑म इतीन्द्रि॒य—का॑मः । ॥ [२९] ॥ वी॒र्य-
का॑मः स्यात् । वी॒र्यका॑म इति वी॒र्य—का॑मः । स्यात् तम् । तमे॒तया॑ । ए॒तया॑ सर्व॑पृष्ठया । सर्व॑पृष्ठया
याज॑येत् । सर्व॑पृष्ठयेति सर्व॑—पृष्ठया । या॒जये॑देताः । ए॒ता ए॒व । ए॒व दे॒वताः॑ । दे॒वताः॑ स्वेन । स्वेन
भा॒गधे॑येन । भा॒गधे॑येनोप । भा॒गधे॑येनेति भा॒ग—धे॑येन । उप॑ धावति । धा॒वति॒ ताः । ता ए॒व ।
ए॒वास्मि॑न्न । अ॒स्मिन्निन्द्रि॑यम् । इन्द्रि॒यव्वी॑र्यम् । वी॒र्यम् द॑धति । द॒धति॒ यत् । यदिन्द्रा॑य । इन्द्रा॑य
राथ॑न्तराय । राथ॑न्तराय निर्व॑पति । राथ॑न्तरायेति राथ॑—तरा॑य । निर्व॑पति॒ यत् । निर्व॑पतीति
निः—व॑पति । यदे॒व । ए॒वाग्नेः॑ । अ॒ग्नेस्तेजः॑ । तेज॒स्तत् । तदे॒व । ए॒वाव॑ । अव॑ रुन्धे । रु॒न्धे॒ यत् ।
यदिन्द्रा॑य । इन्द्रा॑य बा॒रूहा॑ताय । बा॒रूहा॑ताय॒ यत् । यदे॒व । ए॒वेन्द्र॑स्य । इन्द्र॑स्य तेजः । तेज॒स्तत् ।
तदे॒व । ए॒वाव॑ । अव॑ रुन्धे । रु॒न्धे॒ यत् । यदिन्द्रा॑य । इन्द्रा॑य वै॒रूपा॑य । वै॒रूपा॑य॒ यत् । यदे॒व ।
ए॒व स॒वितुः॑ । स॒वितु॑स्तेजः । तेज॒स्तत् । तदे॒व । ॥ [३०] ॥ ए॒वाव॑ । अव॑ रुन्धे । रु॒न्धे॒ यत् ।
यदिन्द्रा॑य । इन्द्रा॑य वै॒राजा॑य । वै॒राजा॑य॒ यत् । यदे॒व । ए॒व धा॑तुः । धा॑तु स्तेजः । तेज॒स्तत् ।
तदे॒व । ए॒वाव॑ । अव॑ रुन्धे । रु॒न्धे॒ यत् । यदिन्द्रा॑य । इन्द्रा॑य शा॒क्वरा॑य । शा॒क्वरा॑य॒ यत् । यदे॒व ।
ए॒व म॒रुता॑म् । म॒रुता॑म् तेजः । तेज॒ स्तत् । तदे॒व । ए॒वाव॑ । अव॑ रुन्धे । रु॒न्धे॒ यत् । यदिन्द्रा॑य ।
इन्द्रा॑य रै॒वता॑य । रै॒वता॑य॒ यत् । यदे॒व । ए॒व बृ॒हस्प॑ते । बृ॒हस्प॑तेस्तेजः । तेज॒स्तत् । तदे॒व ।
ए॒वाव॑ । अव॑ रुन्धे । रु॒न्ध ए॒ताव॑न्ति । ए॒ताव॑न्ति वै । वै तेजा॑ंसि । तेजा॑ंसि ता॒नि । ता॒न्येव॑ ।
ए॒वाव॑ । अव॑ रुन्धे । रु॒न्ध उ॒त्ताने॑षु । उ॒त्ताने॑षु क॒पाले॑षु । उ॒त्ताने॑ष्वित्यु॒त—ता॒नेषु॑ । क॒पाले-
ष्वधि॑ । अधि॑ श्रयति । श्र॒यत्य॑या॒तयाम॑त्वाय । अ॒या॒तयाम॑त्वाय द्वा॒दश॑कपालः । अ॒या॒तयाम॑-
त्वा॒येत्य॑या॒तयाम॑—त्वा॒य । द्वा॒दश॑कपालः पु॒रोडा॑शः । द्वा॒दश॑कपाल इति द्वा॒दश—क॒पालः ।
पु॒रोडा॑शो भवति । ॥ [३१] ॥ भ॒वति॒ वैश्व॑दे॒वत्वा॑य । वैश्व॑दे॒वत्वा॑य स॒मन्त॑म् । वैश्व॑दे॒वत्वा-
येति॑ वैश्व॑दे॒व—त्वा॑य । स॒मन्त॑म् प॒र्यव॑द्यति । स॒मन्त॑मिति सं—अ॒न्तम् । प॒र्यव॑द्यति स॒मन्त॑म् ।
प॒र्यव॑द्यतीति॑ परि—अ॒वद्य॑ति । स॒मन्त॑मे॒व । स॒मन्त॑मिति॑ सं—अ॒न्तम् । ए॒वेन्द्रि॑यम् । इन्द्रि॒य-
व्वी॑र्यम् । वी॒र्यव्य॑ज॒माने॑ । यज॑माने दधाति । द॒धाति॒ व्य॒त्यास॑म् । व्य॒त्यास॑मनु । व्य॒त्यास॑मिति॑
वि—अ॒त्यास॑म् । अ॒न्वाह॑ । आ॒हानि॑र्दाहाय । अ॒निर्दा॑हा॒याश्वः॑ । अ॒निर्दा॑हा॒येत्य॑निः—दा॒हाय॑ ।

अश्वं ऋषभः। ऋषभो वृष्णिः। वृष्णिर् बस्तः। बस्तः सा। सा दर्विषणा। दर्विषणा वृष-
त्वाय। वृषत्वायैतया। वृषत्वायेति वृष—त्वाय। एतयैव। एव यजेत। यजेताभिःशस्यमानः।
अभिःशस्यमान एताः। अभिःशस्यमान इत्यभि—शस्यमानः। एताश्च। चेत्। इदू वै। वा अस्य।
अस्य देवताः। देवता अन्नम्। अन्नमदन्ति। अदन्त्यदन्ति। अदन्त्यु। उवेव। एवास्य। अस्य
मनुष्याः। मनुष्या इति मनुष्याः ॥ ॥ [३२] ॥

(इन्द्रियकामः सवितुस्तेजस्तत् पुरोडाशो ऽष्टात्रिंशच्च)

॥ ७ ॥

★

रजनो वै। वै कौणेयः। कौणेयः क्रतुजितम्। क्रतुजितम् जानकिम्। क्रतुजितमिति क्रतु—
जितम्। जानकिम् चरुषुर्वन्यम्। चरुषुर्वन्यमयात्। चरुषुर्वन्य मिति चरुषुः—वन्यम्। अयात्
तस्मै। तस्मा एताम्। एतामिष्टिम्। इष्टिम् निः। निरवपत्। अवपदग्रये। अग्रये भ्राजस्वते।
भ्राजस्वते पुरोडाशम्। पुरोडाशमष्टाकपालम्। अष्टाकपालं सौर्यम्। अष्टाकपालमित्यष्टा—
कपालम्। सौर्यम् चरुम्। चरुमग्रये। अग्रये भ्राजस्वते। भ्राजस्वते पुरोडाशम्। पुरोडाशम-
ष्टाकपालम्। अष्टाकपालम् तया। अष्टाकपालमित्यष्टा—कपालम्। तयैव। एवास्मिन्न। अस्मिन्
चरुषुः। चरुषुरदधात्। अदधाद् यः। यश्चरुषुष्कामः। चरुषुष्कामः स्यात्। चरुषुष्काम इति
चरुषुः—कामः। स्यात् तस्मै। तस्मा एताम्। एतामिष्टिम्। इष्टिम् निः। निर वपेत्। वपेद-
ग्रये। अग्रये भ्राजस्वते। भ्राजस्वते पुरोडाशम्। पुरोडाशमष्टाकपालम्। अष्टाकपालं सौर्यम्।
अष्टाकपालमित्यष्टा—कपालम्। सौर्यम् चरुम्। चरुमग्रये। अग्रये भ्राजस्वते। भ्राजस्वते पुरो-
डाशम्। पुरोडाशमष्टाकपालम्। अष्टाकपालमग्नेः। अष्टाकपालमित्यष्टा—कपालम्। अग्नेर् वै।
वै चरुषुषा। चरुषुषा मनुष्याः। मनुष्या वि। वि पश्यन्ति। ॥ [३३] ॥ पश्यन्ति सूर्यस्य।
सूर्यस्य देवाः। देवा अग्निम्। अग्निम् च। चैव। एव सूर्यम्। सूर्यम् च। च स्वेन। स्वेन भागधे-
येन। भागधेयेनोप। भागधेयेनेति भाग—धेयेन। उप धावति। धावति तौ। तावेव। एवास्मिन्न।
अस्मिन् चरुषुः। चरुषुर् धत्तः। धत्तश्चरुषुष्मान्। चरुषुष्मानेव। एव भवति। भवति यत्।
यदाग्नेयौ। आग्नेयौ भवतः। भवतश्चरुषुषी। चरुषुषी एव। चरुषुषी इति चरुषुषी। एवास्मिन्न।
अस्मिन् तत्। तत् प्रति। प्रति दधाति। दधाति यत्। यत् सौर्यः। सौर्यो नासिकाम्। नासिकाम्

तेन। तेनाभितः। अभितः सौर्यम्। सौर्यमाग्नेयौ। आग्नेयौ भवतः। भवतस्तस्मात्। तस्माद-
भितः। अभितो नासिकाम्। नासिकाम् चरवुषी। चरवुषी तस्मात्। चरवुषी इति चरवुषी।
तस्मान्नासिकया। नासिकया चरवुषी। चरवुषी विधृते। चरवुषी इति चरवुषी। विधृते
समानी। विधृते इति वि—धृते। समानी याज्यानुवाक्ये। समानी इति समानी। याज्यानुवाक्ये
भवतः। याज्यानुवाक्ये इति याज्या—अनुवाक्ये। भवतः समानम्। समानं हि। हि चरवुः।
चरवुः समृद्धयै। समृद्ध्या उत। समृद्ध्या इति सं—ऋद्धयै। उदु। उ त्यम्। त्यम् जातवेदसम्।
जातवेदसं सप्त। जातवेदसमिति जात—वेदसम्। सप्त त्वा। त्वा हरितः। हरितो रथे। रथे
चित्रम्। चित्रम् देवानाम्। देवानामुत। उदगात्। अगादनीकम्। अनीकमिति। इति पिण्डान्।
पिण्डान् प्र। प्र यच्छति। यच्छति चरवुः। चरवुरेव। एवास्मै। अस्मै प्र। प्र यच्छति। यच्छति
यत्। यदेव। एव तस्य। तस्य तत्। तदिति तत्॥ ॥ [३४] ॥

(वि ह्यष्टाविंशतिश्च)

॥ ८ ॥

★

ध्रुवोऽसि। असि ध्रुवः। ध्रुवोऽहम्। अहं सजातेषु। सजातेषु भूयासम्। सजातेष्विति
स—जातेषु। भूयासम् धीरः। धीरं श्रेत्ता। चेत्ता वसुवित्। वसुविद् ध्रुवः। वसुविदिति वसु—
वित्। ध्रुवोऽसि। असि ध्रुवः। ध्रुवोऽहम्। अहं सजातेषु। सजातेषु भूयासम्। सजातेष्विति
स—जातेषु। भूयासमुग्रः। उग्रश्चेत्ता। चेत्ता वसुवित्। वसुविद् ध्रुवः। वसुविदिति वसु—वित्।
ध्रुवोऽसि। असि ध्रुवः। ध्रुवोऽहम्। अहं सजातेषु। सजातेषु भूयासम्। सजातेष्विति स—
जातेषु। भूयासमभिभूः। अभिभूश्चेत्ता। अभिभूरित्यभि—भूः। चेत्ता वसुवित्। वसुविदामनम्।
वसुविदिति वसु—वित्। आमनमसि। आमनमित्या—मनम्। अस्यामनस्य। आमनस्य देवाः।
आमनस्येत्या—मनस्य। देवा ये। ये सजाताः। सजाताः कुमारः। सजाता इति स—जाताः।
कुमाराः समनसः। समनसस्तान्। समनस इति स—मनसः। तानहम्। अहम् कामये। कामये
हृदा। हृदा ते। ते माम्। माम् कामयन्ताम्। कामयन्तां हृदा। हृदा तान्। तान्मे। म आम-
नसः। आमनसः कृधि। आमनस इत्या—मनसः। कृधि स्वाहा। स्वाहा ऽऽमनम्। आमन-
मसि। आमनमित्या—मनम्। अस्यामनस्य। ॥ [३५] ॥ आमनस्य देवाः। आमनस्येत्या—

मनस्य॑ । दे॒वा याः । याः स्त्रियः॑ । स्त्रियः॑ समनसः । समनसस्ताः । समनस इति स—मनसः ।
 ता अ॒हम् । अ॒हम् का॑मये । का॒मये ह॒दा । ह॒दा ताः । ता माम् । माम् का॑मयन्ताम् । का॒मयन्ता॑
 ह॒दा । ह॒दा ताः । ता मे॑ । म॒ आ॒मनसः । आ॒मनसः कृ॒धि । आ॒मनस इत्या—मनसः । कृ॒धि
 स्वाहा॑ । स्वाहा॑ वैश्वदे॒वीम् । वैश्वदे॒वी॑ सा॒ङ्ग्रह॑णीम् । वैश्वदे॒वीमि॑ति वैश्व—दे॒वीम् । सा॒ङ्ग्रह॑णीम्
 निः । सा॒ङ्ग्रह॑णीमि॑ति सां—ग्रह॑णीम् । निर् व॑पेत् । व॑पेद् ग्राम॑कामः । ग्राम॑कामो वैश्वदे॒वाः ।
 ग्राम॑काम इति ग्राम—का॒मः । वैश्वदे॒वा वै । वैश्वदे॒वा इति॑ वैश्व—दे॒वाः । वै स॑जा॒ताः । स॑जा॒ता
 विश्वा॑न् । स॑जा॒ता इति॑ स—जा॒ताः । विश्वा॑ने॒व । ए॒व दे॒वान् । दे॒वान् स्व॑ने । स्व॑ने भा॒गधे॑ये॒न ।
 भा॒गधे॑ये॒नोप॑ । भा॒गधे॑ये॒नेति॑ भा॒ग—धे॑ये॒न । उप॑ धावति । धा॒वति॑ ते । त ए॒व । ए॒वास्मै॑ । अ॒स्मै
 स॑जा॒तान् । स॑जा॒तान् प्र । स॑जा॒तानि॑ति स—जा॒तान् । प्र य॑च्छन्ति । य॑च्छन्ति ग्रा॒मी । ग्रा॒म्ये॒व ।
 ए॒व भ॑वति । भ॒वति॑ सा॒ङ्ग्रह॑णी । सा॒ङ्ग्रह॑णी भ॑वति । सा॒ङ्ग्रह॑णीति॑ साम्—ग्रह॑णी । भ॒वति॑ म॒नो॒ग्र॒ह॑णम् ।
 म॒नो॒ग्र॒ह॑ण॒म्वै । म॒नो॒ग्र॒ह॑ण॒मिति॑ म॒नः—ग्र॑हणम् । वै स॒ङ्ग्रह॑णम् । स॒ङ्ग्रह॑णम् म॒नः । स॒ङ्ग्रह॑ण॒मिति॑ सं—ग्रह॑णम् ।
 म॒न ए॒व । ए॒व स॑जा॒ताना॑म् । स॑जा॒ताना॑म् गृ॒ह्णाति॑ । स॑जा॒ताना॑मि॒ति स—जा॒ताना॑म् ।
 ॥ [३६] ॥ गृ॒ह्णाति॑ ध्रु॒वः । ध्रु॒वोऽसि॑ । अ॒सि ध्रु॒वः । ध्रु॒वोऽहम् । अ॒ह॑ स॑जा॒तेषु॑ । स॑जा॒तेषु॑ भू॒यास॑म् ।
 स॑जा॒तेष्वि॑ति स—जा॒तेषु॑ । भू॒यास॑मि॒ति । इति॑ परि॒धीन् । परि॒धीन् परि॑ । परि॒धीनि॑ति परि—धीन् । परि॑ दधाति ।
 द॒धात्या॑शिष॑म् । आ॒शिष॑मे॒व । आ॒शिष॑मि॒त्या—शिष॑म् । ए॒वैता॑म् । ए॒तामा॑ । आ शा॑स्ते । शा॑स्ते ऽथो॑ । अथो॑ ए॒तत् । अथो॑ इत्यथो॑ । ए॒तदे॒व ।
 ए॒व सर्व॑म् । सर्व॑ स॑जा॒तेषु॑ । स॑जा॒तेष्वधि॑ । स॑जा॒तेष्वि॑ति स—जा॒तेषु॑ । अधि॑ भवति । भ॒वति॑ य॒स्य ।
 य॒स्यै॒वम् । ए॒व वि॒दुषः॑ । वि॒दुष ए॒ते । ए॒ते परि॒धयः॑ । परि॒धयः॑ परि॒धीय॑न्ते । परि॒धय इति॑ परि—धयः॑ ।
 परि॒धीय॑न्त आ॒मन॑म् । परि॒धीय॑न्त इति॑ परि—धीय॑न्ते । आ॒मन॑म॒सि । आ॒मन॑मि॒त्या—म॒नम् ।
 अ॒स्याम॑नस्य । आ॒मन॑स्य दे॒वाः । आ॒मन॑स्येत्या—म॒नस्य॑ । दे॒वा इति॑ । इति॑ ति॒स्रः । ति॒स्र आ॑हु॒तीः ।
 आ॑हु॒तीर् जु॒होति॑ । आ॑हु॒तीरि॒त्या—हु॒तीः । जु॒होत्ये॒ताव॑न्तः । ए॒ताव॑न्तो वै । वै स॑जा॒ताः । स॑जा॒ता ये ।
 स॑जा॒ता इति॑ स—जा॒ताः । ये म॒हान्तः॑ । म॒हान्तो॑ ये । ये र॒षुल्ल॑काः । र॒षुल्ल॑का याः । याः स्त्रियः॑ ।
 स्त्रियस्ता॑न् । ता॒ने॒व । ए॒वाव॑ । अ॒व रु॒न्धे । रु॒न्धे ते ।

त ए॒नम् । ए॒न॒म॒व॒रु॒द्धाः । अ॒व॒रु॒द्धा॒ उप॑ । अ॒व॒रु॒द्धा॒ इत्य॑व—रु॒द्धाः । उप॑ तिष्ठ॒न्ते । तिष्ठ॒न्त॒ इति॑
तिष्ठ॒न्ते ॥ ॥ [३७] ॥

(स्वाहा ऽऽर्चनमसि सजातानां रुन्धे पञ्च च)

॥ ९ ॥

★

यन्न॑वम् । न॒व॒मै॒त । ऐ॒त्त॒त् । तन्न॑वनी॒तम् । न॒व॒नी॒त॒म॒भ॒व॒त् । न॒व॒नी॒त॒मि॒ति॒ न॒व—नी॒त॒म् ।
अ॒भ॒व॒द् य॒त् । य॒द॒स॒र्प॒त् । अ॒स॒र्प॒त् त॒त् । त॒थ॒ स॒र्पिः । स॒र्पि॒र॒भ॒व॒त् । अ॒भ॒व॒द् य॒त् । य॒द॒ध्रि॒य॒त् ।
अ॒ध्रि॒य॒त् त॒त् । त॒द् घृ॒त॒म् । घृ॒त॒म॒भ॒व॒त् । अ॒भ॒व॒द् अ॒श्वि॒नोः । अ॒श्वि॒नोः प्रा॒णः । प्रा॒णो॒ऽसि॑ । प्रा॒ण
इति॑ प्र—अ॒नः । अ॒सि॒ तस्य॑ । तस्य॑ ते । ते द॒त्ता॒म् । द॒त्ता॒य्य॑योः । य॒योः प्रा॒णः । प्रा॒णो॒ऽसि॑ । प्रा॒ण
इति॑ प्र—अ॒नः । अ॒सि॒ स्वाहा॑ । स्वाहे॒न्द्रस्य॑ । इ॒न्द्रस्य॑ प्रा॒णः । प्रा॒णो॒ऽसि॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः ।
अ॒सि॒ तस्य॑ । तस्य॑ ते । ते द॒दा॒तु । द॒दा॒तु॒ यस्य॑ । यस्य॑ प्रा॒णः । प्रा॒णो॒ऽसि॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः ।
अ॒सि॒ स्वाहा॑ । स्वाहा॑ मि॒त्रा॒वरु॑णयोः । मि॒त्रा॒वरु॑णयोः प्रा॒णः । मि॒त्रा॒वरु॑णयो॒रिति॑ मि॒त्रा—वरु॑-
णयोः । प्रा॒णो॒ऽसि॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः । अ॒सि॒ तस्य॑ । तस्य॑ ते । ते द॒त्ता॒म् । द॒त्ता॒य्य॑योः ।
य॒योः प्रा॒णः । प्रा॒णो॒ऽसि॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः । अ॒सि॒ स्वाहा॑ । स्वाहा॑ वि॒श्वे॒षाम् । वि॒श्वे॒षाम्
दे॒वाना॑म् । दे॒वाना॑म् प्रा॒णः । प्रा॒णो॒ऽसि॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः । अ॒सि॒ तस्य॑ । ॥ [३८] ॥ तस्य॑
ते । ते द॒द॒तु । द॒द॒तु॒ येषा॑म् । येषा॑म् प्रा॒णः । प्रा॒णो॒ऽसि॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः । अ॒सि॒ स्वाहा॑ ।
स्वाहा॑ घृ॒तस्य॑ । घृ॒तस्य॑ धा॒रा॑म् । धा॒रा॑म॒मृ॒तस्य॑ । अ॒मृ॒तस्य॑ प॒न्था॑म् । प॒न्था॑मि॒न्द्रेण॑ । इ॒न्द्रेण॑
द॒त्ता॒म् । द॒त्ता॒म् प्र॒य॒ता॒म् । प्र॒य॒ता॒म् म॒रु॒द्भिः । प्र॒य॒ता॒मि॒ति॒ प्र—य॒ता॒म् । म॒रु॒द्भिरिति॑ म॒रु॒त्—
भिः ॥ तत् त्वा॑ । त्वा॒ वि॒ष्णुः । वि॒ष्णुः परि॑ । परि॑पश्य॒त् । अ॒प॒श्य॒त् तत् । तत् त्वा॑ । त्वे॒डा ।
इ॒डा ग॒वि । ग॒व्यैर॑य॒त् । ऐ॒र॒य॒दित्यै॑र॒य॒त् ॥ पा॒व॒मा॒नेन॑ त्वा । त्वा॒ स्तो॒मे॒न । स्तो॒मे॒न गा॒य॒त्रस्य॑ ।
गा॒य॒त्रस्य॑ वर्त॒न्या । वर्त॒न्योपा॑शोः । उ॒पा॑शो॒र्वी॒र्ये॑ण । उ॒पा॑शो॒रित्यु॑प—अ॒शोः । वी॒र्ये॑ण
दे॒वः । दे॒वस्त्वा॑ । त्वा॒ स॒वि॒ता । स॒वि॒तो॒त् । उ॒थ॒ सृ॒ज॒तु । सृ॒ज॒तु जी॒वा॒त॒वे । जी॒वा॒त॒वे जी॒व॒न॒स्यायै॑ ।
जी॒व॒न॒स्यायै॑ बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒रयोः॑ । बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒रयो॑स्त्वा । बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒रयो॑रिति॑ बृ॒ह॒त्—र॒थ॒न्त॒रयोः॑ । त्वा॒
स्तो॒मे॒न । स्तो॒मे॒न त्रि॒ष्टु॒भः । त्रि॒ष्टु॒भो वर्त॑न्या । वर्त॒न्या शु॒क्रस्य॑ । शु॒क्रस्य॑ वी॒र्ये॑ण । वी॒र्ये॑ण दे॒वः ।
दे॒वस्त्वा॑ । त्वा॒ स॒वि॒ता । स॒वि॒तो॒त् । उ॒थ॒ सृ॒ज॒तु । ॥ [३९] ॥ सृ॒ज॒तु जी॒वा॒त॒वे । जी॒वा॒त॒वे जी॒व॒-

नस्यायै॑। जी॒वन॒स्याया॑ अ॒ग्नेः। अ॒ग्नेस्त्वा॑। त्वा॒ मा॒त्रया॑। मा॒त्रया॑ ज॒ग॒त्यै। ज॒ग॒त्यै वर्त॑न्या।
वर्त॑न्या ऽऽग्र॒यण॑स्य॒। आ॒ग्र॒यण॑स्य॒ वी॒र्ये॑ण। वी॒र्ये॑ण दे॒वः। दे॒वस्त्वा॑। त्वा॒ स॒वि॒ता। स॒वि॒तोत्।
उथ॑ सृ॒जतु॑। सृ॒जतु॑ जी॒वा॒त॒वे। जी॒वा॒त॒वे जी॒वन॒स्यायै॑। जी॒वा॒न॒स्याया॑ इ॒मम्। इ॒म॒म॒ग्ने। अ॒ग्न
आयु॑षे। आयु॑षे वर्च॑से। वर्च॑से कृ॒धि। कृ॒धि प्रि॒यम्। प्रि॒यः रे॒तः। रे॒तौ वरु॑ण। वरु॑ण सो॒म।
सो॒म रा॒ज॒न्न। रा॒ज॒न्निति॑ रा॒ज॒न्न॥ मा॒तेव॑। इ॒वा॒स्मै। अ॒स्मा अ॒दि॒ते। अ॒दि॒ते शर्म॑। शर्म॑ यच्छ॒।
यच्छ॒ विश्वे॑। विश्वे॑ दे॒वाः। दे॒वा ज॒र॒द॒ष्टिः। ज॒र॒द॒ष्टिर् यथा॑। ज॒र॒द॒ष्टिरिति॑ ज॒र॒त्—अ॒ष्टिः। यथा
ऽस॑त्। अ॒स॒दि॒त्यस॑त्॥ अ॒ग्निर् आयु॑ष्मान्। आयु॑ष्मा॒न्थ सः॑। स व॒न॒स्पति॑भिः। व॒न॒स्पति॑भिर्
आयु॑ष्मान्। व॒न॒स्पति॑भिरिति॒ व॒न॒स्पति॑—भिः। आयु॑ष्मा॒न् तेन॑। तेन॑ त्वा। त्वा ऽऽयु॑षा। आयु॑षा
ऽऽयु॑ष्मन्तम्। आयु॑ष्मन्तम् करोमि॒। क॒रोमि॑ सो॒मः। सो॒म आयु॑ष्मान्। आयु॑ष्मा॒न्थ सः॑। स
ओष॑धीभिः। ओष॑धीभिर् य॒ज्ञः। ओष॑धीभिरित्योष॑धि—भिः। य॒ज्ञ आयु॑ष्मान्। आयु॑ष्मा॒न्थ
सः॑। स द॒र्खि॑षणाभिः। द॒र्खि॑षणाभिर् ब्र॒ह्म। ब्र॒ह्मायु॑ष्मत्। आयु॑ष्म॒त् तत्। तद् ब्रा॒ह्म॒णैः। ब्रा॒ह्म॒
णैरायु॑ष्मत्। आयु॑ष्मद् दे॒वाः। दे॒वा आयु॑ष्मन्तः। आयु॑ष्मन्त॒स्ते। तेऽमृ॑तेन॒। अ॒मृ॒तेन॑ पि॒तरः॑।
पि॒तर॑ आयु॑ष्मन्तः। आयु॑ष्मन्त॒स्ते। ते स्व॒धया॑। स्व॒धया ऽऽयु॑ष्मन्तः। स्व॒धयेति॑ स्व—धया॑।
आयु॑ष्मन्त॒स्तेन॑। तेन॑ त्वा। त्वा ऽऽयु॑षा। आयु॑षा ऽऽयु॑ष्मन्तम्। आयु॑ष्मन्तम् करोमि॒। क॒रो॒
मीति॑ करोमि॒॥ ॥ [४०] ॥

(विश्वेषां देवानां प्राणोऽसि त्रिष्टुभौ वर्तन्त्या शुक्रस्य वीर्येण देवस्त्वा सवितोथ सोम आयुष्मान् पञ्चविंशतिश्च) ॥ १० ॥

★

अ॒ग्नि॒वै। वा ए॒तस्य॑। ए॒तस्य॑ शरी॑रम्। शरी॑रम् गच्छ॒ति। गच्छ॒ति सोम॑म्। सोम॑ः र॒सः।
र॒सो वरु॑णः। वरु॑ण ए॒नम्। ए॒न॒व्वरु॑णपा॒शेन॑। वरु॑णपा॒शेन॑ गृह्णा॒ति। वरु॑णपा॒शेनेति॑ वरु॑ण—
पा॒शेन॑। गृह्णा॒ति सर॑स्वतीम्। सर॑स्वती॒व्वाक्। वा॒ग॒ग्रा॒विष्णू॑। अ॒ग्रा॒विष्णू॑ आ॒त्मा। अ॒ग्रा॒विष्णू॑
इत्य॒ग्रा—विष्णू॑। आ॒त्मा यस्य॑। यस्य॑ ज्योक्। ज्यो॒गा॒मय॑ति। आ॒मय॑ति यः। यो ज्यो॒गा॒मया॑वी।
ज्यो॒गा॒मया॑वी स्यात्। ज्यो॒गा॒मया॑वीति॒ ज्योक्—आ॒मया॑वी। स्याद् यः। यो वा॑। वा का॒मये॑त्।
का॒मये॑त् सर्व॑म्। सर्व॑मायुः। आयु॑रियाम्। इ॒या॒मिति॑। इति॒ तस्मै॑। तस्मा॑ ए॒ताम्। ए॒तामि॑ष्टिम्।
इष्टि॑म् निः। नि॒र् व॒पेत्। व॒पेदा॒ग्नेय॑म्। आ॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालम्। अ॒ष्टाक॑पालः सौ॒म्यम्। अ॒ष्टाक॑-

पालमि॒त्य॒ष्टा—क॒पाल॒म् । सौ॒म्य॒म् च॒रुम् । च॒रु॒व्वा॒रु॒णम् । वा॒रु॒णम् द॒श॒क॒पा॒लम् । द॒श॒क॒पा॒ल॒ः
 सा॒र॒स्व॒तम् । द॒श॒क॒पा॒ल॒मि॒ति द॒श—क॒पाल॒म् । सा॒र॒स्व॒तम् च॒रुम् । च॒रु॒मा॒ग्रावै॒ष्ण॒वम् । आ॒ग्रा॒
 वै॒ष्ण॒वमे॒काद॒श॒क॒पा॒लम् । आ॒ग्रा॒वै॒ष्ण॒वमि॒त्या॒ग्रा—वै॒ष्ण॒वम् । ए॒काद॒श॒क॒पा॒ल॒म॒ग्नेः । ए॒काद॒श॒
 क॒पा॒ल॒मि॒त्ये॒काद॒श—क॒पाल॒म् । अ॒ग्ने॒रे॒व । ए॒वा॒स्य॒ । अ॒स्य॒ शरी॑रम् । शरी॑र॒न्निष्क्री॑णाति । नि॒ष्क्री॒
 णा॒ति सो॒मा॒त् । नि॒ष्क्री॒णाती॒ति निः—क्री॑णाति । सो॒मा॒द् र॒सम् । र॒स॒व्वा॒रु॒णेन॑ । ॥ [४१] ॥
 वा॒रु॒णेनै॒व । ए॒वैन॑म् । ए॒न॒व्वा॒रु॒ण॒पा॒शात् । व॒रु॒ण॒पा॒शान् मु॑ञ्चति । व॒रु॒ण॒पा॒शादि॑ति वरुण—
 पा॒शात् । मु॑ञ्चति सा॒र॒स्व॒तेन॑ । सा॒र॒स्व॒तेन॑ वाच॑म् । वाच॑म् दधाति । द॒धा॒त्य॒ग्निः । अ॒ग्निः सर्वा॑ः ।
 सर्वा॑ दे॒वताः॑ । दे॒वता॒ विष्णुः॑ । विष्णु॑र् य॒ज्ञः । य॒ज्ञो दे॒वता॑भिः । दे॒वता॑भिश्च । चै॒व । ए॒वैन॑म् ।
 ए॒न॒य्य॒ज्ञेन॑ । य॒ज्ञेन॑ च । च भि॒षज्य॑ति । भि॒षज्य॑त्यु॒त । उ॒त य॒दि । यदी॒तासुः॑ । इ॒तासु॑र् भवति ।
 इ॒तासु॑रिती॒त—अ॒सुः । भव॑ति जी॒वति॑ । जी॒वत्ये॒व । ए॒व यत् । यन्न॑वम् । न॒वमै॑त् । ऐ॒त् तत् । तन्न॑
 वनी॒तम् । न॒वनी॑त म॒भवत् । न॒वनी॑तमि॒ति न॒व—नी॒तम् । अ॒भ॒व॒दि॒ति । इ॒त्याज्य॑म् । आ॒ज्य॒म॒व॒ ।
 अ॒वे॒रू॒षते॑ । ई॒रू॒षते॑ रू॒पम् । रू॒पमे॒व । ए॒वा॒स्य॒ । अ॒स्यै॒तत् । ए॒तन्म॑हि॒मान॑म् । म॒हि॒मान॑व्य॒
 च॒ष्टे । व्या॒च॒ष्टेऽश्वि॑नोः । व्या॒च॒ष्ट इति॑ वि—आ॒च॒ष्टे । अ॒श्वि॑नोः प्रा॒णः । प्रा॒णो॑ऽसि । प्रा॒ण इति॑ प्र—
 अ॒नः । अ॒सी॒ति । इ॒त्याह॑ । आ॒हा॒श्वि॑नौ । अ॒श्वि॑नौ वै । वै दे॒वाना॑म् । दे॒वाना॑ भि॒षजौ॑ । ॥ [४२] ॥
 भि॒षजौ॑ ता॒भ्याम् । ता॒भ्यामे॒व । ए॒वा॒स्मै॑ । अ॒स्मै भे॒षज॑म् । भे॒षज॑म् करोति । क॒रोती॑न्द्र॒स्य॒ ।
 इन्द्र॑स्य प्रा॒णः । प्रा॒णो॑ऽसि । प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः । अ॒सी॒ति । इ॒त्याह॑ । आ॒हेन्द्रि॑यम् । इन्द्रि॑य
 मे॒व । ए॒वा॒स्मि॒न्न॒ । अ॒स्मि॒न्ने॒तेन॑ । ए॒तेन॑ दधाति । द॒धा॒ति मि॒त्राव॑रु॒णयोः॑ । मि॒त्राव॑रु॒णयोः॑ प्रा॒णः ।
 मि॒त्राव॑रु॒णयो॒रिति॑ मि॒त्रा—व॑रु॒णयोः॑ । प्रा॒णो॑ऽसि । प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः । अ॒सी॒ति । इ॒त्याह॑ ।
 आ॒ह प्रा॒णापा॑नौ । प्रा॒णापा॑नावे॒व । प्रा॒णापा॑नावि॒ति प्रा॒ण—अ॑पा॒नौ । ए॒वा॒स्मि॒न्न॒ । अ॒स्मि॒न्ने॒तेन॑ ।
 ए॒तेन॑ दधाति । द॒धा॒ति वि॒श्वेषा॑म् । वि॒श्वेषा॑म् दे॒वाना॑म् । दे॒वाना॑म् प्रा॒णः । प्रा॒णो॑ऽसि । प्रा॒ण इति॑
 प्र—अ॒नः । अ॒सी॒ति । इ॒त्याह॑ । आ॒ह वी॒र्य॑म् । वी॒र्य॑मे॒व । ए॒वा॒स्मि॒न्न॒ । अ॒स्मि॒न्ने॒तेन॑ । ए॒तेन॑ दधाति ।
 द॒धा॒ति घृ॒तस्य॑ । घृ॒तस्य॑ धा॒रा॑म् । धा॒रा॑म॒मृत॑स्य । अ॒मृत॑स्य पन्था॑म् । पन्था॑मि॒ति । इ॒त्याह॑ । आ॒ह
 य॒था॒य॒जुः । य॒था॒य॒जु॒रे॒व । य॒था॒य॒जु॒रिति॑ य॒था—य॒जुः । ए॒वै॒तत् । ए॒तत् पा॑व॒माने॑न । पा॒व॒माने॑न
 त्वा । त्वा॒ स्तोमे॑न । स्तोमे॑ने॒ति । इ॒त्याह॑ । ॥ [४३] ॥ आ॒ह प्रा॒णम् । प्रा॒णमे॒व । प्रा॒ण मि॒ति प्र—

अ॒न॒म। ए॒वास्मि॑न्न। अ॒स्मिन्ने॒तेन॑। ए॒तेन॑ दधाति। द॒धाति॑ बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒र॒योः॑। बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒र॒योः॑स्त्वा।
 बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒र॒यो॒रिति॑ बृ॒ह॒त्—र॒थ॒न्त॒र॒योः॑। त्वा॒ स्तोमे॑न। स्तोमे॒नेति॑। इत्या॑ह। आ॒हौजः॑। ओज॑
 ए॒व। ए॒वास्मि॑न्न। अ॒स्मिन्ने॒तेन॑। ए॒तेन॑ दधाति। द॒धात्य॒ग्नेः॑। अ॒ग्नेस्त्वा॑। त्वा॒ मा॒त्र॒या। मा॒त्र॒-
 येति॑। इत्या॑ह। आ॒हा॒त्मान॑म्। आ॒त्मान॑मे॒व। ए॒वास्मि॑न्न। अ॒स्मिन्ने॒तेन॑। ए॒तेन॑ दधाति। द॒धा-
 त्य॒त्विजः॑। ऋ॒त्विजः॑ परि॑। पर्या॑हुः। आ॒हुर् याव॑न्तः। याव॑न्त ए॒व। ए॒व॒त्विजः॑। ऋ॒त्विज॑स्ते। त
 ए॒नम्। ए॒नम् भिष॑ज्यन्ति। भिष॑ज्यन्ति ब्र॒ह्मणः॑। ब्र॒ह्मणो॑ ह॒स्तम्। ह॒स्तम॑न्वा॒रभ्य॑। अ॒न्वा॒रभ्य॑
 परि॑। अ॒न्वा॒रभ्येत्य॑नु—आ॒रभ्य॑। पर्या॑हुः। आ॒हुरे॒क॒धा। ए॒क॒धैव॑। ए॒क॒धेत्ये॑क—धा। ए॒व यज॑-
 माने। यज॑मान॒ आयुः॑। आयु॑र् दधाति। द॒धाति॑ यत्। यदे॒व। ए॒व तस्य॑। तस्य॑ तत्। तद्धि॑र॒ण्यात्।
 हि॑र॒ण्याद् घृ॒तम्॥ [४४] ॥ घृ॒तम् निः॑। निषि॑बति। पि॒ब॒त्यायुः॑। आयु॑र् वै। वै घृ॒तम्।
 घृ॒तम॑मृ॒तम्। अ॒मृ॒त॒ः हि॑र॒ण्यम्। हि॑र॒ण्यम॑मृ॒तात्। अ॒मृ॒तादे॒व। ए॒वायुः॑। आयु॑र् निः। निषि॑-
 बति। पि॒ब॒ति श॑त॒मानम्। श॑त॒मानम् भ॑वति। श॑त॒मान॑मिति॑ श॒त—मा॒नम्। भ॑वति॒ श॒तायुः॑।
 श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑। श॒तायु॑रिति॑ श॒त—आ॒युः। पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑यः। श॒तेन्द्रि॑य॒ आयु॑षि। श॒तेन्द्रि॑य॒
 इति॑ श॒त—इन्द्रि॑यः। आयु॑ष्ये॒व। ए॒वेन्द्रि॑ये। इन्द्रि॑ये प्र॒ति। प्र॒ति तिष्ठ॑ति। तिष्ठ॑त्यथो॑। अथो॑
 खलु॑। अथो॑ इत्यथो॑। खलु॑ याव॑तीः। याव॑तीः स॒माः। स॒मा ए॒ष्यन्न॑। ए॒ष्यन् म॑न्ये॒त। म॑न्ये॒त
 ताव॑न्मानम्। ताव॑न्मान॒ऽस्यात्। ताव॑न्मान॒मिति॑ ताव॑त्—मा॒नम्। स्या॒थ॒ समृ॑द्ध्यै। समृ॑द्ध्या
 इ॒मम्। समृ॑द्ध्या इति॑ सं—ऋ॒द्ध्यै। इ॒मम॑ग्ने। अ॒ग्न॒ आयु॑षे। आयु॑षे व॒र्च॑से। व॒र्च॑से कृ॒धि। कृ॒धीति॑।
 इत्या॑ह। आ॒हायुः॑। आयु॑रे॒व। ए॒वास्मि॑न्न। अ॒स्मिन् व॑र्चः। व॒र्चो॑ दधाति। द॒धाति॑ वि॒श्वे॑। वि॒श्वे॑
 दे॒वाः। दे॒वा ज॑रद॒ष्टिः। ज॑रद॒ष्टिर् यथा॑। ज॑रद॒ष्टिरिति॑ ज॑रत्—अ॒ष्टिः। यथा॑ ऽस॒त्। अ॒स॒दिति॑।
 इत्या॑ह। आ॒ह ज॑रद॒ष्टिम्। ज॑रद॒ष्टिमे॒व। ज॑रद॒ष्टिमिति॑ ज॑रत्—अ॒ष्टिम्। ए॒वैन॑म्। ए॒नम् क॑रोति॒।
 क॑रोत्य॒ग्निः। अ॒ग्निरा॑यु॒ष्मान्। आयु॑ष्मा॒निति॑। इति॑ ह॒स्तम्। ह॒स्तम् गृ॑ह्णाति। गृ॒ह्णात्ये॑ते। ए॒ते वै।
 वै दे॒वाः। दे॒वा आयु॑ष्मन्तः। आयु॑ष्मन्त॒स्ते। त ए॒व। ए॒वास्मि॑न्न। अ॒स्मिन्नायुः॑। आयु॑र् दधाति।
 द॒धाति॑ स॒र्वम्। स॒र्वमा॑युः। आयु॑रेति॒। ए॒तीत्ये॑ति॒॥ [४५] ॥

(रसं दे॒वाना॑ऽस्तोमे॒नेति॑ हि॒र॒ण्या द॑स॒दिति॑ द्वाविं॒शति॑श्च)

॥ ११ ॥

प्रजापतिर् वरुणाय । प्रजापतिरिति प्रजा—पतिः । वरुणायाश्वम् । अश्वमनयत् । अनयथ
सः । स स्वाम् । स्वाम् देवताम् । देवतामार्च्छत् । आर्च्छथ सः । स परि । पर्यदीर्यत् । अदीर्यत्
सः । स एतम् । एतव्वारुणम् । वारुणम् चतुष्कपालम् । चतुष्कपालमपश्यत् । चतुष्कपाल-
मिति चतुः—कपालम् । अपश्यत् तम् । तम् निः । निर्वपत् । अवपत् ततः । ततो वै । वै सः ।
स वरुणपाशात् । वरुणपाशादमुच्यत् । वरुणपाशादिति वरुण—पाशात् । अमुच्यत् वरुणः ।
वरुणो वै । वा एतम् । एतम् गृह्णाति । गृह्णाति यः । यो ऽश्वम् । अश्वम् प्रतिगृह्णाति । प्रतिगृह्णाति
यावतः । प्रतिगृह्णातीति प्रति—गृह्णाति । यावतो ऽश्वान् । अश्वान् प्रतिगृह्णीयात् । प्रतिगृह्णीयात्
तावतः । प्रतिगृह्णीयादिति प्रति—गृह्णीयात् । तान् वारुणान् । वारुणान् चतुष्कपालान् । चतु-
ष्कपालान् निः । चतुष्कपालानिति चतुः—कपालान् । निर्वपेत् । वपेद् वरुणम् । वरुणमेव ।
एव स्वेन । स्वेन भागधेयेन । भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग—धेयेन । उप धावति । धावति
सः । स एव । एवैनम् । एनव्वरुणपाशात् । वरुणपाशान् मुञ्चति । वरुणपाशादिति वरुण—
पाशात् । मुञ्चति चतुष्कपालाः । ॥ [४६] ॥ चतुष्कपाला भवन्ति । चतुष्कपाला इति चतुः—
कपालाः । भवन्ति चतुष्पात् । चतुष्पाद्धि । चतुष्पादिति चतुः—पात् । ह्यश्वः । अश्वः समृद्ध्यै ।
समृद्ध्या एकम् । समृद्ध्या इति सं—ऋद्ध्यै । एकमतिरिक्तम् । अतिरिक्तम् निः । अतिरिक्त-
मित्यति—रिक्तम् । निर्वपेत् । वपेद् यम् । यमेव । एव प्रतिग्राही । प्रतिग्राही भवति । प्रति-
ग्राहीति प्रति—ग्राही । भवति यम् । यव्वा । वा न । नाद्ध्येति । अद्ध्येति तस्मात् । अद्ध्येती-
त्यधि—एति । तस्मादेव । एव वरुणपाशात् । वरुणपाशान् मुच्यते । वरुणपाशादिति वरुण—
पाशात् । मुच्यते यदि । यद्यपरम् । अपरम् प्रतिग्राही । प्रतिग्राही स्यात् । प्रतिग्राहीति प्रति—
ग्राही । स्याथ सौर्यम् । सौर्यमेककपालम् । एककपालमनु । एककपालमित्येक—कपालम् ।
अनु निः । निर्वपेत् । वपेदमुम् । अमुमेव । एवादित्यम् । आदित्यमुच्चारम् । उच्चारम् कुरुते ।
उच्चारमित्युत्—चारम् । कुरुते ऽपः । अपो ऽवभृथम् । अवभृथमव । अवभृथमित्यव—भृथम् ।
अवैति । एत्यप्सु । अप्सु वै । अप्स्वित्यप्—सु । वै वरुणः । वरुणः साख्यात् । साख्यादेव ।
साख्यादिति स—अख्यात् । एव वरुणम् । वरुणमव । अव यजते । यजते ऽपोनग्रीयम् । अपो-
नग्रीयम् चरुम् । अपोनग्रीयमित्यपः—नग्रीयम् । चरुम् पुनः । पुनरेत्य । एत्य निः । एत्येत्या—

इत्य॑ । नि॒र् व॒पेत् । व॒पेद॒प्सुयो॑निः । अ॒प्सुयो॑नि॒र् वै । अ॒प्सुयो॑नि॒रित्य॑प्सु—यो॒निः । वा अ॒श्वः ।
अ॒श्वः स्वा॒म् । स्वा॒मेव॑ । ए॒वैन॑म् । ए॒न्य्यो॑नि॒म् । यो॒निं ग॑मयति । ग॒मय॑ति सः । स ए॒नम् । ए॒न॒
शान्तः॑ । शान्त॑ उ॒प । उ॒प तिष्ठ॑ते । तिष्ठ॑त इति॑ तिष्ठते ॥ ॥ [४७] ॥

(मुञ्चति चरुं सप्तदश च)

॥ १२ ॥

★

या वा॑म् । वा॒मिन्द्रा॑व॒रुणा॑ । इन्द्रा॑व॒रुणा॑ य॒तव्या॑ । इन्द्रा॑व॒रुणेतीन्द्रा॑—व॒रुणा॑ । य॒तव्या॑ त॒नूः ।
त॒नूस्तया॑ । तये॒मम् । इ॒मम॑हंसः । अ॒हंसो॑ मुञ्चतम् । मुञ्च॑तय्य॑ । या वा॑म् । वा॒मिन्द्रा॑व॒रुणा॑ ।
इन्द्रा॑व॒रुणा॑ स॒हस्या॑ । इन्द्रा॑व॒रुणेतीन्द्रा॑—व॒रुणा॑ । स॒हस्या॑ र॒खस्या॑ । र॒खस्या॑ तेज॒स्या ।
तेज॒स्या त॒नूः । त॒नूस्तया॑ । तये॒मम् । इ॒मम॑हंसः । अ॒हंसो॑ मुञ्चतम् । मुञ्च॑तय्यः । यो वा॑म् ।
वा॒ मिन्द्रा॑व॒रुणौ । इन्द्रा॑व॒रुणाव॒ग्नौ । इन्द्रा॑व॒रुणावि॒तीन्द्रा॑—व॒रुणौ । अ॒ग्नौ स्वा॑मः । स्वा॒मस्त॑म् ।
तव्वा॑म् । वा॒मेते॑न । ए॒तेना॑व । अ॒व यजे॑ । य॒जे यः । यो वा॑म् । वा॒मिन्द्रा॑व॒रुणा॑ । इन्द्रा॑व॒-
रुणा॑ द्वि॒पाथ्सु॑ । इन्द्रा॑व॒रुणेतीन्द्रा॑—व॒रुणा॑ । द्वि॒पाथ्सु॑ प॒शुषु॑ । द्वि॒पाथ्स्विति॑ द्वि॒पात्—सु । प॒शुषु॑
चतु॑ष्पाथ्सु । चतु॑ष्पाथ्सु गो॒ष्ठे । चतु॑ष्पाथ्स्विति॑ चतु॑ष्पात्—सु । गो॒ष्ठे गृहे॑षु । गो॒ष्ठ इति॑ गो—
स्थे । गृहे॑ष्वप्सु । अ॒प्स्वोष॑धीषु । अ॒प्स्वित्य॑प्—सु । ओष॑धीषु व॒नस्प॑तिषु । व॒नस्प॑तिषु स्वा॑मः ।
स्वा॒मस्त॑म् । तव्वा॑म् । वा॒ मेते॑न । ए॒तेना॑व । अ॒व यजे॑ । य॒ज इन्द्रः॑ । इन्द्रो॑ वै । वा ए॒तस्य॑ । ए॒त-
स्येन्द्रि॑येण । ॥ [४८] ॥ इन्द्रि॑येणा॒प । अ॒प क्राम॑ति । क्राम॑ति व॒रुणः॑ । व॒रुण॑ ए॒नम् । ए॒नव्व॑-
रुण॑पा॒शेन॑ । व॒रुण॑पा॒शेन॑ गृह्णा॑ति । व॒रुण॑पा॒शेनेति॑ व॒रुण—पा॒शेन॑ । गृह्णा॑ति यः । यः पा॒प्मना॑ ।
पा॒प्मना॑ गृही॑तः । गृही॑तो भ॒वति॑ । भ॒वति॑ यः । यः पा॒प्मना॑ । पा॒प्मना॑ गृही॑तः । गृही॑तः स्यात् ।
स्यात् तस्मै॑ । तस्मा॑ ए॒ताम् । ए॒तामैन्द्रा॑व॒रुणी॑म् । ऐन्द्रा॑व॒रुणी॑म् प॒यस्या॑म् । ऐन्द्रा॑व॒रुणी॑मि-
त्यैन्द्रा॑—व॒रुणी॑म् । प॒यस्या॑म् निः । निर्व॑पेत् । व॒पेदिन्द्रः॑ । इन्द्र॑ ए॒व । ए॒वास्मि॑न् । अ॒स्मिन्नि-
न्द्रि॑यम् । इन्द्रि॑यम् द॒धाति॑ । द॒धाति॑ व॒रुणः॑ । व॒रुण॑ ए॒नम् । ए॒नव्व॑रुण॑पा॒शात् । व॒रुण॑पा॒शान्
मुञ्च॑ति । व॒रुण॑पा॒शादिति॑ व॒रुण—पा॒शात् । मुञ्च॑ति प॒यस्या॑ । प॒यस्या॑ भ॒वति॑ । भ॒वति॑ प॒यः । प॒यो
हि॑ । हि॑ वै । वा ए॒तस्मा॑त् । ए॒तस्मा॑द॒पक्राम॑ति । अ॒पक्राम॑त्यथ । अ॒पक्राम॑तीत्य॒प—क्राम॑ति ।
अथै॑षः । ए॒ष पा॒प्मना॑ । पा॒प्मना॑ गृही॑तः । गृही॑तो यत् । यत् प॒यस्या॑ । प॒यस्या॑ भ॒वति॑ । भ॒वति॑

पयः । पय एव । एवास्मिन्न । अस्मिन् तया । तया दधाति । दधाति पयस्यायाम् । पयस्यायाम् पुरोडाशम् ॥ [४९] ॥ पुरोडाशमव । अव दधाति । दधात्यात्मन्वन्तम् । आत्मन्वन्तमेव । आत्मन्वन्तमित्यात्मन्न—वन्तम् । एवैनम् । एनम् करोति । करोत्यथौ । अथौ आयतनवन्तम् । अथो इत्यथौ । आयतनवन्तमेव । आयतनवन्तमित्यायतन—वन्तम् । एव चतुर्द्धा । चतुर्द्धा वि । चतुर्द्धेति चतुः—धा । व्यूहति । ऊहति दिख्बु । दिख्वेव । एव प्रति । प्रति तिष्ठति । तिष्ठति पुनः । पुनः सम् । समूहति । ऊहति दिग्भ्यः । दिग्भ्य एव । दिग्भ्य इति दिक्—भ्यः । एवास्मै । अस्मै भेषजम् । भेषजम् करोति । करोति समूह्य । समूह्याव । समूह्येति सं—ऊह्य । अव द्यति । द्यति यथा । यथा ऽऽविद्धम् । आविद्धं निष्कृन्तति । आविद्धमित्या—विद्धम् । निष्कृन्तति तादृक् । निष्कृन्ततीति निः—कृन्तति । तादृगेव । एव तत् । तद् यः । यो वाम् । वामिन्द्रावरुणौ । इन्द्रावरुणावग्नौ । इन्द्रावरुणावितीन्द्रा—वरुणौ । अग्नौ स्नामः । स्नामस्तम् । तव्वाम् । वामेतेन । एतेनाव । अव यजे । यज इति । इत्याह । आह दुरिष्ट्याः । दुरिष्ट्या एव । दुरिष्ट्या इति दुः—इष्ट्याः । एवैनम् । एनम् पाति । पाति यः । यो वाम् । वामिन्द्रावरुणा । इन्द्रावरुणा द्विपाथ्सु । इन्द्रावरुणेतीन्द्रा—वरुणा । द्विपाथ्सु पशुषु । द्विपाथ्स्वेति द्विपात्—सु । पशुषु स्नामः । स्नामस्तम् । तव्वाम् । वामेतेन । एतेनाव । अव यजे । यज इति । इत्याह । आहैतावतीः । एतावतीर् वै । वा आपः । आप ओषधयः । ओषधयो वनस्पतयः । वनस्पतयः प्रजाः । प्रजाः पशवः । प्रजा इति प्र—जाः । पशव उपजीवनीयाः । उपजीवनीयास्ताः । उपजीवनीया इत्युप—जीवनीयाः । ता एव । एवास्मै । अस्मै वरुणपाशात् । वरुणपाशान् मुञ्चति । वरुणपाशादिति वरुण—पाशात् । मुञ्चतीति मुञ्चति ॥ [५०] ॥

(एतस्य पयस्यायां पाति षड्विंशतिश्च)

॥ १३ ॥

★

स प्रलवत् । प्रलवन्नि । प्रलवदिति प्रल—वत् । नि काव्या । काव्येन्द्रम् । इन्द्रव्वः । वो विश्वतः । विश्वतस्परि । परीन्द्रम् । इन्द्रम् नरः । नर इति नरः ॥ त्वम् नः । नः सोम । सोम विश्वतः । विश्वतो ररुष । ररुषा राजन्न । राजन्नघायतः । अघायत इत्यघ—यतः ॥ न रिष्येत् । रिष्येत् त्वावतः । त्वावतः सखा । त्वावत इति त्व—वतः । सखेति सखा ॥ या ते । ते धामानि ।

धामानि दिवि । दिवि या । या पृथिव्याम् । पृथिव्याय्या । या पर्वतेषु । पर्वतेष्वोषधीषु । ओषधी-
ष्वप्सु । अप्स्वित्यप्—सु ॥ तेभिर् नः । नो विश्वैः । विश्वैः सुमनाः । सुमना अहेडन्न । सुमना
इति सु—मनाः । अहेडन्न राजन्न । राजन्थ सोम । सोम प्रति । प्रति हव्या । हव्या गृभाय । गृभा-
येति गृभाय ॥ अग्नीषोमा सवेदसा । अग्नीषोमेत्यग्नी—सोमा । सवेदसा सहृती । सवेदसेति स—
वेदसा । सहृती वनतम् । सहृती इति स—हृती । वनतम् गिरः । गिर इति गिरः ॥ सम् देवत्रा ।
देवत्रा बभूवथुः । देवत्रेति देव—त्रा । बभूवथुरिति बभूवथुः ॥ युवमेतानि ॥ [५१] ॥ एतानि
दिवि । दिवि रोचनानि । रोचनान्यग्निः । अग्निश्च । च सोम । सोम सक्रतू । सक्रतू अधत्तम् ।
सक्रतू इति स—क्रतू । अधत्त,मित्यधत्तम् ॥ युवः सिन्धून् । सिन्धूः रभिश्स्तेः । अभिश्-
स्तेरवद्यात् । अभिश्स्तेरित्यभि—श्स्तेः । अवद्यादग्नीषोमौ । अग्नीषोमावमुच्चतम् । अग्नीषोमा-
वित्यग्नी—सोमौ । अमुच्चतम् गृभीतान् । गृभीतानिति गृभीतान् ॥ अग्नीषोमा विमम् । अग्नी-
षोमा,वित्यग्नी—सोमौ । इमः सु । सु मे । मे शृणुतम् । शृणुतवृषणा । वृषणा हवम् । हव-
मिति हवम् ॥ प्रति सूक्तानि । सूक्तानि हर्यतम् । सूक्तानीति सु—उक्तानि । हर्यतम् भवतम् ।
भवतम् दाशुषे । दाशुषे मयः । मय इति मयः ॥ आ ऽन्यम् । अन्यम् दिवः । दिवो मातरिश्वा ।
मातरिश्वा जभार । जभारामश्नात् । अमश्नादन्यम् । अन्यम् परि । परि श्येनः । श्येनो अद्रेः ।
अद्रेरित्यद्रेः ॥ अग्नीषोमा ब्रह्मणा । अग्नीषोमेत्यग्नी—सोमा । ब्रह्मणा वावृधाना । वावृधानोरुम् ।
उरुय्यज्ञाय । यज्ञाय चक्रथुः । चक्रथुरु । उ लोकम् । लोकमिति लोकम् ॥ अग्नीषोमा हविषः ।
अग्नीषोमेत्यग्नी—सोमा । हविषः प्रस्थितस्य । प्रस्थितस्य वीतम् । प्रस्थितस्येति प्र—स्थितस्य ।
वीतः हर्यतम् ॥ [५२] ॥ हर्यतवृषणा । वृषणा जुषेथाम् । जुषेथामिति जुषेथाम् ॥ सुश-
र्माणा स्ववसा । सुशर्माणेति सु—शर्माणा । स्ववसा हि । स्ववसेति सु—अवसा । हि भूतम् । भूत-
मथ । अथा धत्तम् । धत्तय्यजमानाय । यजमानाय शम् । शय्योः । योरिति योः ॥ आ प्यायस्व ।
प्यायस्व सम् । सम् ते । त इति ते ॥ गणानाम् त्वा । त्वा गणपतिम् । गणपतिः हवामहे । गणप-
तिमिति गण—पतिम् । हवामहे कविम् । कविम् कवीनाम् । कवीनामुपमश्रवस्तमम् । उपमश्रव-
स्तममित्युपमश्रवः—तमम् ॥ ज्येष्ठराजम् ब्रह्मणाम् । ज्येष्ठराजमिति ज्येष्ठ—राजम् । ब्रह्मणाम्
ब्रह्मणः । ब्रह्मणस्पते । पत आ । आ नः । नः शृण्वन्न । शृण्वन्नूतिभिः । उतिभिः सीद । उतिभि-

रित्यूति—भिः । सीद सादनम् । सादनमिति सादनम् ॥ स इत् । इज्जनेन । जनेन सः । स विशा ।
 विशा सः । स जन्मना । जन्मना सः । स पुत्रैः । पुत्रैर् वाजम् । वाजम् भरते । भरते धना ।
 धना नृभिः । नृभिरिति नृ—भिः ॥ देवानाँय्यः । यः पितरम् । पितरमाविवासति । आविवा-
 सति श्रद्धामनाः । आविवासतीत्याँ—विवासति । ॥ [५३] ॥ श्रद्धामना हविषा । श्रद्धामना
 इति श्रद्धा—मनाः । हविषा ब्रह्मणः । ब्रह्मणस्पतिम् । पतिमिति पतिम् ॥ स सुष्टुभा । सुष्टुभा
 सः । सुष्टुभेति सु—स्तुभा । स ऋक्ता । ऋक्ता गणेन । गणेन वलम् । वलं रुरोज । रुरोज
 फलिगम् । फलिगं रवेण । रवेणेति रवेण ॥ बृहस्पतिरुस्त्रियाँ । उस्त्रियाँ हव्यसूदः । हव्यसूदः
 कनिक्रदत् । हव्यसूद इति हव्य—सूदः । कनिक्रदद् वावशतीः । वावशतीरुत् । उदाजत् । आज-
 दित्याजत् ॥ मरुतो यत् । यद्ध । ह वः । वो दिवः । दिवो या । या वः । वः शर्म । शर्मेति शर्म ॥
 अर्यमा ऽऽयाति । आ याति । याति वृषभः । वृषभस्तुविष्मान् । तुविष्मान् दाता । दाता वसूनाम् ।
 वसूनाम् पुरुहूतः । पुरुहूतो अर्हन्न । पुरुहूत इति पुरु—हूतः । अर्हन्नित्यर्हन्न ॥ सहस्राख्षो
 गोत्रभित् । सहस्राख्ष इति सहस्र—अख्षः । गोत्रभिद् वज्रबाहुः । गोत्रभिदिति गोत्र—भित् ।
 वज्रबाहुरस्मासु । वज्रबाहुरिति वज्र—बाहुः । अस्मासु देवः । देवो द्रविणम् । द्रविणम् दधातु ।
 दधात्विति दधातु ॥ ये ते । ते ऽर्यमन्न । अर्यमन् बहवः । बहवो देवयानाः । देवयानाः पन्थानः ।
 देवयाना इति देव—यानाः । पन्थानो राजन् ॥ ॥ [५४] ॥ राजन् दिवः । दिव आचरन्ति ।
 आचरन्तीत्याँ—चरन्ति ॥ तेभिर् नः । नो देव । देव महि । महि शर्म । शर्म यच्छ । यच्छ शम् ।
 शम् नः । न एधि । एधि द्विपदे । द्विपदे शम् । द्विपद् इति द्वि—पदे । शम् चतुष्पदे । चतुष्पद्
 इति चतुः—पदे ॥ बुद्धादग्रम् । अग्रमङ्गिरोभिः । अङ्गिरोभिर् गृणानः । अङ्गिरोभिरित्यङ्गिरः—
 भिः । गृणानो वि । वि पर्वतस्य । पर्वतस्य दृश्हितानि । दृश्हितान्यैरत् । ऐरदित्यैरत् ॥ रुजद्
 रोधाँसि । रोधाँसि कृत्रिमाणि । कृत्रिमाण्येषाम् । एषाँसोमस्य । सोमस्य ता । ता मदे ।
 मद इन्द्रः । इन्द्रश्चकार । चकारेति चकार ॥ बुद्धादग्रेण । अग्रेण वि । वि मिमाय । मिमाय
 मानैः । मानैर् वज्रेण । वज्रेण खानि । खान्यतृणत् । अतृणन् नदीनाम् । नदीनामिति नदीनाम् ॥
 वृथा ऽसृजत् । असृजत् पथिभिः । पथिभिर् दीर्घयाथैः । पथिभिरिति पथि—भिः । दीर्घयाथैः
 सोमस्य । दीर्घयाथैरिति दीर्घ—याथैः । सोमस्य ता । ता मदे । मद इन्द्रः । इन्द्रश्चकार । चकारेति

चकार ॥ ॥ [५५] ॥ प्र यः । यो जज्ञे । जज्ञे विद्वान् । विद्वान् अस्य । अस्य बन्धुम् । बन्धुर्विश्वानि । विश्वानि देवः । देवो जनिमा । जनिमा विवक्ति । विवक्तीति विवक्ति ॥ बह्व ब्रह्मणः । ब्रह्मण उत । उज्जभार । जभार मद्ध्यात् । मद्ध्यान्नीचा । नीचादुच्चा । उच्चा स्वधया । स्वधया ऽभि । स्वधयेति स्व—धया । अभि प्र । प्र तस्थौ । तस्थाविति तस्थौ ॥ महान् मही । मही अस्तभायत् । मही इति मही । अस्तभायद् वि । वि जातः । जातो द्याम् । द्याः सद्म । सद्म पार्थिवम् । पार्थिवम् च । च रजः । रज इति रजः ॥ स बुद्ध्यात् । बुद्ध्यादाष्ट । आष्ट जनुषा । जनुषा ऽभि । अभ्यग्रम् । अग्रम् बृहस्पतिः । बृहस्पतिर् देवता । देवता यस्य । यस्य सम्राट् । सम्राडिति सं—राट् ॥ बुद्ध्याद् यः । यो अग्रम् । अग्रमभ्यर्ति । अभ्यर्त्योजसा । अभ्यर्तीत्यभि—र्ति । ओजसा बृहस्पतिम् । बृहस्पति मा । आ विवासन्ति । विवासन्ति देवाः । देवा इति देवाः ॥ भिनद् वलम् । वल्वि । वि पुरः । पुरो दर्दरीति । दर्दरीति कनिक्रदत् । कनिक्रदथ सुवः । सुवरपः । अपो जिगाय । जिगायेति जिगाय ॥ ॥ [५६] ॥

(युवं वीतमा विवासति पन्थानो दीर्घयाथैः सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार देवा नव च)

॥ १४ ॥

॥ हरिः ॐ ॥

द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः — क्रम पाठः — समाप्तः

अनुवाकाः	पञ्चशत्यः
१४	५६

ॐ